

گول چنینه وه

له خه رمانی «هه نیا ته بوورینه» ی هه ژار

مێندسێ ئێقرا ئێقافێ

ئێقرا ئێقافێ - مێندسێ ئێقافێ

www.lqra.ahlamontada.com

عەبدوللا خەسەن زاده

گول چنینهوه

له خرماني « مېنځانه بفرينه » ي همزار

عه بدوللاحه سه ن زاده

Weşanên APEC

Weşan no: 86

GULÇINÎNEWE

Le xermanî "Henbane Borînê"y Hejar

Çapa yekemîn: Stockholm 1995

Nivîskar:

Abdullah Hasanzade

© APEC-Förlag

Navnîşana xwestinê:

Box 3318, S-163 03 Spånga/ Sweden

Tel: +46 8 761 81 18 • Fax: +46 8 761 24 90

ISBN: 91-87730-86-3

APEC

دهرباره‌ی ئەم نامیلکەیه

سالی ١٩٩٠ فەرھەنگی کوردی - کوردی - فارسیی « ھەنبانە بۆرینە » لە نووسینی نووسەر و شاعیر و کوردی زانی بەناویانگی کورد مامۆستا ھەژاری موکووریانی بلۆ بووھە و کەلتینیکی گەورە لە کتێبخانەی کوردی دا پەر کردوھە . بێ گومان زمان زانان و فەرھەنگ نووسان لەسەر فەرھەنگی ھەنبانە بۆرینە ھێندیک تێ بینی یان ھیە و ھەنگ بەشینگیشیان زۆر لە جێ خۆیان دا بن . بەلام پێم وابێ کەس نەکوایی لۆھ نێە کە فەرھەنگەکی مامۆستا ھەژار نە ھەر تەواوترین فەرھەنگی کوردی یە کە تا ئێستا بلۆ کراوتوھە ، بەلکوو بە تەنیا زیاتر لە ھەموو فەرھەنگەکانی پێش خۆی وشەی کوردی لە دوو تۆنی بەرگەکانی دا جێ کردۆتوھە .

زۆر پێش دەرچوونی ھەنبانە بۆرینە مامۆستا بە نامە ناگاداری کردبووم کە بە نیازە نەو دیاری یە بەنرخە پیشکەشی خوێنەرانی کورد بکا و تەنیا مانگیک پێش دەرچوونی بەرگی یەکەمی فەرھەنگەکی بۆی نووسیبووم : « لەم بەیندا جزمی یەکەمی فەرھەنگەکەم چاپ کراوە و تەنیا جزمی دوھەمیش چاپ بکری . بە ھۆنێم بەم زوانە جزمی یەکەم

پن بگا . بویه نالیم پنو بگا ، منظورم نمایی که تو بهوردی لینی
 هلمهروانی جا نهگر تووشی شتیک هاتی که لای توش بهی مانایه
 شتیک هبر ، من نم نویسیو، لای خوت یادداشتیان بکه چونکه نهی
 یهکمین کاره لهم بارهوه وا به پان و بهرینی دس پن کراوه . بهلام
 ناتوانم بیژم سهری گیراوه . به هومینم بییته بناغیهکی فرهنگی
 نوارژمان و دیاره دهی هرکس دهوانی له بهر خویره هولی بز بدا
 و تهرای بکن .

کاتیکیش بهرگی یهکمی به دیاری بز ناردهوم له پیشکش
 کردنهکی دا نو داوایی نوویات کردبوه که بیخونیموه و نهگر تووشی
 شتیک هاتم یادداشتی بکم و بلی بنیزم . له سهر داوای ماموستا و
 هروا بز نهی بهلکوو شتیک لئ فیزیم بهرگی یهکمی همنانه بزرینم
 خوینده و نهی بهرچام کوت یادداشتم کرد و لهگل نامیهک بوم
 نارد . دیار بوو ماموستا تی بینی یهکانی منی به دل بیوون . بویه له
 وهلامی نامیکم دا نووسیوی : « نو نامی نوایت که به چاندین
 وشعی بهرخهره ناردهوت پنم گیشتم . زرد زرد سوپاست دهکم . به
 داخوه تا نیستا بهرگی نوهمی همنانه بزرینه له چاپ دهرهچوه و
 کردیانت هاتهای رفی ، هر دهلین نم حفتیه نا حفتیهکی تر .
 بریا دهرچویا و کاریکم بکردایه بوقی بنیزم . نو دهیش دیسان
 چاوهمردم زرد به وردی لینی ورد بیهره و تی بینی و تازمکانی خوقی
 بخیه سهر .

زرد به داخوه پیش نهی بهرگی نوهمم پن بگا ، ماموستا
 هزار مالوایی لئ خواستین و داخیکی گهری له سهر دلی هسوو
 نهیندارانی پیشکوتنی زمان و نهدهیاتی کوردی دانا . بهی حالش هر
 لهر و هیاتکی ماموستا بهرگی نوهمی همنانه بزرینم خوینده و
 تی بینی یهکانی خوم له سهر یادداشت کرد . بهلام نهی راست بی
 چونکه دم زانی نم چارهیان ماموستا نای بینی ، زرد لینی بهگور
 نهوم و له ناکام دا زوریشم شتی تازه به بیردا نهات .

با لیزه‌دا نهمش تهمار بکهم که به هاسانی دهتوانم بلیم نهمی له
همنبانه بۆرینه‌دا هاتوه، لانی کهم ۳۰٪ی بۆ من تازمیه ونهم بیستوه و
نیستاش فیزی نهمووم. به‌لام به‌هر حال زهینی بنیادم کۆمپیوتەر نیه و
مرؤف ههرچهن‌دی زۆریش بزانی کاتیک زانراوه‌کانی ده‌خاته سهر کاغەز،
هیندی شتی له بیر ده‌چی. ههر بزیمش یه‌کی وهک من توانیویهتی
شتیک بخاته سهر گهنجینه‌ی همنبانه بۆرینه.

به‌هرحال، ئه‌و شتانه‌ی یادداشت‌م کربوون هه‌روا مابوونه‌وه و
نهم ده‌زانی چی یان لێ بکهم. تا نهم نوایی یانه براده‌ریکی زۆر نزیکم
پنشنیاری پی کردم نیستا که ده‌رفه‌تی نهم له کیس چوهه بۆ
مامۆستایان بنیزی، بۆ خۆت به‌جیا چاپیان بکه و بلایان بکه‌وه.
نه‌گه‌رچی به‌ش به‌حالی خۆم شته‌که‌م زۆربه‌لاوه نابوو و کال و کهرچ بوو،
به‌لام ئه‌و براهیم هینده‌ی لێ دوو‌پات کردمه‌وه که قبوولم کرد چاویکی پیندا
بخشینمه‌وه و ناماده‌ی بکهم بۆ چاپ. نیستاش که نهم دێرانه ده‌نووسم
هیچ ده‌رویه‌کی روون بۆ چاپ و بلای بوونه‌وه‌ی شک نابهم، جا بزانی
چاره‌نووسی به‌ کوێ ده‌گا.

له‌ سهر نهم نامیلکه‌یه‌ دوو شتی پینوست هه‌یه که باسیان بکهم :

۱- همنبانه بۆرینه فهره‌نگی کوردی - کوردی - فارسی یه. به‌لام
ئو وشانه‌ی نهم زیادم کربوون (له‌ چهند جێ یه‌ک دا نه‌جێ) ته‌نیا به
کوردی مانا کراونه‌وه. هه‌یه‌که‌شی نهم بوو که له‌ کاره‌که‌م دا به‌ ته‌نیا
بووم و نهم توانی به‌رامبه‌ری هه‌سوویان له‌ فارسی دا بنۆزمه‌وه. بۆ خۆشم
له‌و که‌سانه‌م که له‌ کوردیییش دا رقم له‌ وشه‌ داتاشین ده‌بیته‌وه. بزیه
هه‌زم نه‌کرد بۆ فارسی وشه‌ داتاشم.

۲- ئو وشانه‌ی له‌م نامیلکه‌یه‌دا به‌رچاو ده‌که‌ین سێ ده‌سته‌ن :

یه‌که‌م ئه‌وانه‌ن که له‌ همنبانه بۆرینه‌دا نه‌هاتوون. ئه‌مانه‌ نووسراون و مانا
کراونه‌وه و هه‌یچ شتیکیان له‌ به‌ردم نه‌نووسراوه. ده‌سته‌ی دووه‌م ئو
وشانه‌ن که له‌ همنبانه بۆرینه‌ دا هه‌ن، به‌لام له‌ کوردی دا مانای

۶ پیتی ل

- ناختلی : که چلنیک که هموو سری برینه .
- نادار : شوینوار: (ناداری بهسر پاداروه نه میشت) . +
- نارده برنج : برنجی هاپراو .
- نارده توو : تووی وشکی هاپراو .
- نارده نلک : هاپراوی نوکی برژاو .
- ناژنه : داریکی کورته بالای قژنه، سر سوانهی خانووی پی دگرین .
- ناسنگر : وهستای دروست کردنی نامرازی ناسنه . وهستا خاله تایغیه کن ، نهک هموو ناسنگرینک . x
- ناسی : جیای سخت و ناستمه ، (واته صعب العبور نهک مرتفع) . x
- ناشبه تال : برانی باراش له ناش . +
- ناشبه تهنووره : گمیه کی مندالانه . دهستی که به پیزه سر پیکره دهنین، یکیش به سریانه دهگه پی .
- دهستی که دیکه هول دهن سواریان بن .
- نهگر وهستای دهستی بهکم شقی له

یهکیکیان هل دا بیان دهستی لی دا ثوان
دادهبن و دهستی یهکم سوار دهبن.
سهرناوه لا.

ناغلاغ :

ناگرکههتنهه : سووتمان، ناگر له ولات بهربوون.
ناللوری : شو میشهنگوینانن که له گهلی هل براون و
نازانن رو له کوئی بکن.

ناللوری : بریتی یه له بنیادهی گهلور و بینکاره.
نالیزک : داریکه له گوی چومان دهری و وهک لاولو له
داری دیکه دههالی.

نارجا : دوو ژن که هریهکی ژنی برایهکن : (غمی
هوی یه ، پر به نهسکوئی یه. غمی ناوجایه ،
پر به دنیا یه) « فولکلور » .

ناو دان : ناو ده لاندن : (کهشهکم ناوی دها) +
ناو دان : ناو لی دهرچوون : (سهاوهرمه ناوی دها) +
ناوسنی : براوسنی، جیران.

ناوهزی : سنووری نینوان نووکیلگه نهگریرزایی بی :
(هرچی ناوهزی بهم دیودایه می تویه) .
ناوین منداال : پزدانی ژنه زاو.

ناویژه : زوی یکه ناو درایی بو کینان، نهک زوی یه
بهراو. x

نایسان : دریزهی سووتانه نهک داگیرسان : (چراکه هتا
بیانی نایسا) داگیرسان یهکم ههکراته. x
نم :

نوردوویز : شو جینگاییه که هوردوو پنی دا دهرهوا، نهک

- نهر جي ۽ ڪه لني دمڻيتوهر . x
- نهرش : له تينوان وشڪ هلا ترو : (نهرش نهرش يان
نهرش بوم) . +
- نهره خارج : نهوي بن جي خهرج دمكا ، (مُسرف).
- نهر نهر : دنڪ داني ڪاروبهرخ بن هاريز و لن خورينه . x
- نهره دواوگر : بالنديهڪي بچوڪه ، له چولهڪه گهرهتره .
- نهرهتره : نهرس و بارگيني بهره لا ڪراو .
- نهر به : ربه ، پنوانيهڪه دوو ڪيلو گنم دها .
- نهر مان : رمان ، رووخان .
- نهر ماني : ههر ماني ، قومينڪن .
- نهرهتره : حهرهتره : (هنيشتا لهرهتره لانڪه به نهرهتره
به بينم) . « فولكلور »
- نهرهگل : ههرهگل ، لڪداري به گهلاوه ڪه به خويان و لوده
ڪاويه دهنين ، با نهي با .
- نهرهشيره : بالنديهڪه هيندي ڪوترهباريڪه دهني ،
خويندنهڪي وهر حيلهي نهرس دهچي .
- نهرسپي : جانهرهريڪه گنمي ڪون ههلي ديني . +
- نهرستان : زستان ، زمسان ، ناخر فصلي سال .
- نهرهتورگان : ريسي نهرهتور وهر خاووڪ و قرينت و سينا ،
نري باريڪان .
- نهرهتو ڪورد : مله قوته ، مله قوچه .
- نهرهتهبويلي : چينهستنيڪه به برينچ و گوشت لن دهرري . +
- قاپيني گهرهيه بؤڪاري بهننابي قوم وسيمان و
گنجي پي دمڪيشن .

- ناستیلان : ناوه بۆ ژنان.
 ناستینولک : ناستینولک، ناستینکی دهم پانه هویری پی له
 تمشتی نانی دهکهنه. x
 ناسلان : ناوه بۆ ژنان.
 ناسک : لاق و دهستی کورت : (ناسکی کورتن ،
 واته لاق و دهستی کورتن).
 ناساز : فریده : (خاکه ناز).
 ناسنگه : جوریک تری به.
 ناسگره : نیوان روژناوا و مال نووستانه، نهک پیش
 روژناوا. x
 ناسندهری : نهی.
 ناسچک : هیچک، داریکی سهر به قولابه له سهری
 گوریسی دههستن.
 ناسچک : نیناسکی نیوان نهژنف و سهری بزنی و سهر
 بوای خوران.
 ناسخ : بهز ، دهنگانی بزته. +
 ناسک کردن : وشک بوونی ناوی کانی : (کانی بهکه وشکی
 کره).
 ناسکپهر : رحمت بوونی به خوینوهانی ژن - بی گان
 کردن - .
 ناسکجهور : نان به وشکی خواردن.
 ناسکشلور : نهم دیو نو دیو کردنی دهسره و پنیج بۆ
 نهوی دیوی خاویزی و دههکری.
 ناسکشیور : ناسکشیور.

ئیشكە مەلە : مەلەكردنى ئو كەسسى تازە ژنى ھىناۋە بى
نەۋەى بوۋىيى بە زاۋا.
ئىفقال : (بە قەسسى خۇش ئىفقالى كەردم).

پیتس ب

- باپنڊو : نيو بهرهيہ که با هلي دمگري و له لا باسکان
 سوانهي پي دمکا .
 باتمان : ۲۶ (بيست و شمس) كيلويه . شازده كيلو و
 نيو پووته نهک باتمان .x
 باجي : زردايک .+
 باخوش : مندالي له حوت هشت سال بهر هژور ،
 باوخوش .
 بادوهش : کون و کليني خانو که بای تيرا بي .
 بادي : دهري له دار دروست کراو .+
 باران دادان : باران ده لاندني چار .
 باران کوت : شونينک که باران کوتاويه .
 باريها : بن پشک ، نيو کچمي دانراوه براکمي به ژني
 بدا : (نامين باريهاي علي يه) .
 باپڻن : باراني به غورهم و لنگه کاو .x
 بارسووکي : کم بوني کل ويلي نينمال : (بارسووکم و
 بز هرکوي نيم خوش بي دمقوانم بچم) .

- بارقورس : بارگران، نهری نینومالی زوره: (میند
بارقورسم بارناکریم).
- باپن : ئو شوینه که باگره و بهفری پنه نامینى :
(به با رنان دا دهرم) x.
- بارنهمر : ولاغی بارنهمر و زه لامی کارنه کمر +.
- باریک وینیسى : له پیوون له ئاکامی نه خوشی کون دا ،
دهمزدار بوون x.
- بازبازین : به باز روشتن +.
- بازوو : ئهسپ یا ماینی که ئهلقیهک مووی سپی له
لاقی دا هبی.
- باسکه مله : پیلهار، داریکی ئهستوره که بۆ سووتاندن
لهسر شانی دادهنین و دهپیننهره مانی.
- باسکه ماله : ماله باسکه، جزیرک مالهیه.
- باسر : رهشبا، زریان ، بای ژوووو x.
- باشقه : هه لکه ته، یه که: (باشقه باشقهی مهنگوران
هاتبوون).
- باش وهستا : وهستای باش، وهستاکار، سهروهستا.
- باقلوا : تی گوشینی رۆن و دوشاو.
- باقو : بهرنکی ههنجیره که بههاری زوو دهری دهکا و
ئاخری بههاری دهی وهرنی و بهری تازه
دهردمهکا که ئهریان دهی بههنجیر و دهخوری x.
- باگا : بهخهبر، بهئاگا، نهووستوو.
- بال : تخیش، که لکه: (گولله بالهیرال سمیویه) +.
- بالهخانه : خانووی لهیک نهۆم زیاتر .

- بالهفرتی : بالهفهی پهلههر له سهرمه‌رگ دا .
- بان : بووایین : (خۆزگه باش بان) .
- بانه : چوون بۆ جینگایه‌ک یان بۆ کاریک بۆ ماوهیه‌کی کورت : (بانه‌مه‌ر ، بانه‌مازۆ) .
- بانهریان : چوون له بانیکه‌وه بۆ بانیکه‌ی دیکه له‌به‌ر کارنه‌که‌ری ، مه‌رج نیه بازدانی تێدابی .x
- باو : روو ، باویاوێنی منداڵ له‌وه‌را هاتوه .
- باوه‌پاره : بابه‌گه‌وره ، باپیر .+
- بارهلۆو : ۱- بزنیك كه‌له مه‌ری خۆی هه‌ل ده‌به‌ری و ده‌چینه گه‌ل مه‌ری دیکه . ۲- بزنی به‌لمه‌سه .
- بای دارئاوس : بایه‌که ناخه‌ری زستان دی و داری پێ زیندوو ده‌بینتوه .
- بای واده : بایه‌کی ناخه‌ری زستان و هه‌مهی به‌هاره : (بای وادی ، ده‌دا له په‌لکی کوپادی) . « فۆلکلۆر »
- بای وه‌ده : بای واده .
- بردن : نازاردان ، نه‌نگاوتن : (سه‌رما برینوویستی) .
- برژه‌به‌ژ : برژانه‌وه‌ی برین .
- به‌ره : نه‌هه‌مه‌شی لێه‌وار که بۆ په‌کینک دانراوه بیه‌کاته گه‌ل بۆ حیوانات : (نه‌یره به‌هه‌گی حه‌مه‌یه) .+
- به‌ره : وه‌ختی گه‌ل لێ کردنی جه‌نگه‌ل که‌به‌سی سال جارێک ده‌بی : (به‌ره‌ی هاتوته‌وه‌واته وه‌ختی گه‌ل لێ کردنی هاتوه) .+
- به‌رق : قه‌رپ : (به‌رقم دیتوه ، واته قه‌ریم دیتوه) .
- به‌رگ : جه‌مگ ، گه : (هه‌موو به‌رگه‌که‌مکه‌کانم دێشن) .

- بروت : داریک دووسال لهه پهر کرابی به گل.
 برک : جینگای بردانه یی ناو له جۆگهی ئهسل یه +.
 بریم : داریکه که پار کرابی به گل.
 برینگ بر : ومختی برینه یی مهر و بز : (ئه شوانه مان
 برینگ بری شمرتی ده پهری).
 برینه : پیک گه یشتن له سهردا و مامه لدا : (جوتی
 به هزار تمن بریمانه) +.
 برینه : قسه یه کدیگیر بوون : (قسه ی خزم له گل
 بریمه) +.
 بزماریه گا : ومختی پرکاری : (له بزماریه گایدا سنی روزه
 نه چۆته مزاریه).
 بزوت : جمی، جولا .
 بزئ : ئه نینگونه که ده بوو بزئ و نه زاوه به
 جوانه گای سنی سالمش هر ده لێن بزئ.
 بزارچن : بزارچن.
 بلالوک : به لالوک ، بهری داریکی کینوی یه له ئالوئالو
 نذر وستره .x
 بله بلنخ : غله غلدا، قسه « ناصیح » .
 بناو بویر : نه خوشی نیویمنیو +.
 بناوره : داروچیلکی ورد و وشک بۆ ئاور کردنه .
 بن بار : بهشی بنه یی باره دار : (دژی سهریار) +.
 بن بهردمی : ئه ریواسی له بن بهرد ها توته ده ، که سپی و
 شیرین و شلکه .
 بن په رگه : بن چینی کلانسی کوردی .

- بن جرخین : بن خرمان.
 بن جیخوون : بن جرخین.
 بندار : نو گیایه رهگی زرد به زوی دا چووبیتته خوار.
 بندار : نو گیایانه که سهلکیان هیه وک پیواز و سیر و ...
 بن دانوه : بن هلکولین . کلانی بن داری میوه.
 بن دپاو : کچیک که کچیتی یهکی هانگیرابی.
 بن دپاو : جوال، تلپس یان همبانهیک که بنی کون بوویی.
 بن دپین : دانوه و هلکولینی بنی بهرد بۆ نووی ئاسان هان کهنری.
 بن دپین : کچیتی بردن.
 بندلک : نو مووه ناخالپسه که لوختی بهشهکردنی خوری و مهرز و موودا دهکویتته بنی شهیکه.+
 بن دوهن : بریتی یه لو شته که دهزری و نایته حیساب.
 بنگ : بندار : (نووینکم قهپسی چقانوه)+.
 بنهچ : تهاوویون له بارکردن دا : (نوویارم ماره بنهچ بم ، مالی خالم بنهچ بوون)+.
 بنهتا : نیوhta : (باراشهکم نوو بنهتایه له کهرنی دهنیم و لهسهریره سوار دهه)+.
 بنهتور : کچ به شوودان بهومهرجه نهگر کچی بوو خوینهکی بۆ مالی بابی بی : (کچهکی به بنهتور داووتی)+.

- بنه‌شه : جزره قه‌زوآنکی زور ناسکه.+
- بنه‌شه : مانوویه‌که که تازه بیاری داره.+
- بنه‌مند : تووله دارینکی لیزه‌واره، گرمی دمکن و بای دمدن و دهی کهنه رستی جووت که نیر و نامور پینکسه دهمستینه‌وه.
- بنیشته‌خوشه : وردی زمان ئه‌وهی که دمکویه سهر زارو زمانان زهویی قهت نکیلراو، ئه‌وهی سالنیک یان چند سال نکیلراپی، بیاره.x
- بوورده‌نیر : ناوداشتنی زهوی به مهبستی نهرم بوورده‌وه بۆ کینلان.
- بۆرمقانی : چینستی کووله‌که به لۆکشکه.+
- بۆزورده‌وه : بۆنی سووتانی خوری و موو.
- بۆزمل : بۆنی باتلاخ.
- بوژدان : همل نهران، دژی بوژدانیه‌یه.x
- بۆلور : بۆله‌تری، گه‌تری.
- بووم : همبوو (نمست نیه؟ بووم. فروشتم).+
- بعتال کردن : خالی کردن.+
- به‌تولک : به‌توینکل.
- به‌خاوکستن : لمش نیشان به‌کار یان به‌ری رویشتن بوای ماویه‌که دانیشتن (بۆ نمسپ و لاغیش دهمگوتری).
- به‌خولراگیشتن : خریکی خۆ بوون و خواردنی باش خواردن و خۆ پاک و خاوین راگرتن.
- به‌دیاره‌وه‌بوون : به‌دهره‌وه‌بوون، دیار بوون (هموو له‌شت به

دیارهویه) +.

بهدیارهوه دانیشتن: ناگا لی بوون و وریایی لی کردن.

بهدیارهوه دانیشتن: راوستانی کچ له سر برای که به ژنی بدا

یا له سر کوپیک که بیخوایی.

بهر باروو نهر حیوانی که وختی زانی بووه و نزاوه ،

وهک بزنی و مپی نوو ساله و نینگوونی سی ساله

بهر باروو بهر باروو.

بهر بهلت بوون : بهر بهلت بوون، کاری هستم : (هتا

رازیم کرد بهر بهلت بوو).

بهر چوله مه بهر خبیه ، بهر چنهگه (غیب) .

بهر چوله مه چرمی داچندوی ملی رهشه ولاغ.

بهر دان : بهر هینان (بودار) +.

بهر دان : با دهر کردن : (تر بهردان) +.

بهر بهلت بوون : بهر بهلت بوون.

بهره تراوک : بهره تراویکه.

بهره تروق : بهره تراوک، بهردیک که هتاو لینی دا و له

دوور را دهرهوشیتوه.

بهر کار : نهر کرهی بهرکاری جزلا یان تهن کرهویه.

بهر کار : شوینی کاری جزلاو تهن کر : (دهچمه

بهرکاری) .

بهر کردن : قوم یان خوله میش له بهری سیل هلسوون بز

نهری کاتیک نانی پی دهکن نانکه نهگری.

بهر کردن : نوی کردنهوی لینهی کزن بهوه که بهرنکی

تازهی لی دهن.

- بهرکوت : بهرکول، خواردینکی کهم پینش جهمی نیوهرز
یان شینو +.
- بهرکوزه : دویمن له هرديو لابرؤکی چؤغه یان کراس
دهران بؤ داخستنی بهرؤک : (بهرکوزهی بؤ
لیننی).
- بهرکول : نینگونی دووساله تهاو کردو. بؤ جوانه گاش
دهگوتری که ماناکمی دووسالهیه.
- بهرگایی : نیوېژی، بهریوانی +.
- بهرگران : حیوانی لهسر زان.
- بهرگورد : بهمش خواروهی گوردی جولایی، به بهمش
سهرهوشی دهگوتری سهرگورد x.
- بهرمه لؤ : شتی گه لاله کراو : (کچنیم بهرمه لؤ کریوه، واته
خوی و کس وکارم توانده بی هینم).
- بهرنانمه : نینوکول و گل وی هلدانی ته ماته و بینستان و...
- بهرنیر : ئو کایبی له بهر نیری دایه و خاوهنی جووتی
پی دهکا : (پایزانی بمری گای بهرنیری) .
«فولکلور»
- بهرنیر : جوانه گایه که کوختی جووت پی کردنی هاتبی.
- بهرودوا : تهرول و ناخر : (ئهوی بوم باس کردی
بهرویوی مسئله که بوو) +.
- بهروله : ئو داره باریکیه که له شیله پیراده کری تا
نهیلنی باسکیشه که داکوی x.
- بهرهچل : چند ریزه دیزاوه توتن و بینستان که له
چؤگیه کوه ئاو دهدرین.

- بهرمجوت : بهروبوومی جووتیک گا له کشت وکال دا
(خسور بهرمجوتن). « فولکلور »
- بهروپیل : پیشواز. رنگه نوره راست تر بی له بهروپیر
چونکه به پیشوازی میوانوره دهچن و پیل واته
قوئی دمرن.
- بهز : سواربوو، لپهاتوو: (نیرمکری ماین بهز ، واته
نور نیرمکری کامینی لی چاک دهکن). +
- بهزمان ژانین : شارهزایی له خوو رهوشتی کسپیک و توانای
حالی کردن.
- بهزمان ژانین : لی ژانین : (سهعاتکه کم کارناکا ، بزم ته ماشا
که داخوا به زمانی دهزانی ؟) .
- بهزمک : جزره کوانیکه له دهست و لاق دی. +
- بهزین : تپهرکری، لهرچاو نهگر : (نیوان بهزین) . +
- بهسال دا چوو : بهسالچوو، وهنیوکوتوو.
- بهسال داچوون : بهسالچوون، وهنیوکوتن.
- بهسان : ناوکی ژانیه.
- بهسراچوون : لهناکاو گینه سر کسپیک که کارینکی
ناشیرین دهکا. +
- بهسرادان : بهسرادان، هیرشی لهناکاو. +
- بهسرکردنه : سردانی گهره له چوکه.
- بهسرکردنه : سرحیساب بوون، نژماردنی مالآت بو دلتیا
بوون له مانی همووان.
- بهشقم : بهشکوو، بهلکوو.
- بهشکلی : خاوهن شکو، بهعهزمهت.

- بهشکل : شهرمیزون : (زوربه شکوفه ، هتا پنی نهانی
دست بژ ناوی خوار دنومش نابا) .
- بهفربه سهر : چپای بهفر بهسره وهاو .+
- بهفرمال : نهر نامرازی بهفروپاران له شووشی ترومبیل
دهسرتکه .+
- بهفربه سهر : بهفر بهسه ، نهر بهفرهی سهرهکی بژته
سهول و بنیادهم بهسری دا پړوا تی ناکوئی .
- بهفر : دهفری مسی برش ههئناو، مسی سپی نهکراوه .
- بهفروندا کوئن : کسادی بازار، نفروشرانی کالاً .
- بهکل : کلوی، چاوی کل تی کراو : (چاو به کله ،
شل و مله) « فولکلور » .
- بهکریه بردن : خهئانندن، (فریودان)، بهفریو بردن .
- بهکمین و بهین : نهلی تهن و بهست .
- بهگا : زهری یهک کهپاش داشتنی وهختی کینلانی
هاتوتهوه، جابز هر مه بهستیک بکیرئی .x
- بهگوشت : حیوانیک که زوری گوشت هیه . بز کاتی
سهر برین و قسابی دهگوتئی .
- بهگوشت : زهری یهک که خاکی نهرمی زوره و له کینلانی -
دا کاسن ناگاته سهر بهرد و رهقن .
- بهگون : پیای به زپیک و زا کوئن .+
- بهلا لی دواو : تووشی موسیبت هاتوو .
- بهلهز : بهپله : (بهلهز و ههئپه هه سوو زور بهدهون ،
هیندی پشهرهون و بهی دوا نهکرن) « ههزار » .
- بهلمسه : بزنی « سهر » ، بزنی که زمحمت دهگیرئی .+

- به‌لشین : بزنی گوی لولوی رنگ شین.
- به‌ند : رنگ : (روله رووناکی گنینهی چاوم ، به‌ندی
چرگ و دل هنیزی هتاوم) .+ « هزار »
- به‌ن دهبین : شو به‌نی دهبینی گا و گولی پی دهبستن.
- به‌ندن : برگه‌ی شو له کاتی شوداشتن دا : (سی
به‌ندم داوشتی واته له سی برگه‌ی تاوم تی
کرده) .+
- به‌نگ : لژگه ، لیزگه نندازیه‌ک موروی پیکره
هنراو : (به‌نگه رنگیانه ، به‌نگه دسحیب) .+
- به‌ی : به‌لی ، با .+
- به‌یت و باو : دمنگ داخستن ، ناوژاندن : (به‌یت و باوی بو
هلبست) .
- بی‌نازار : شو‌ی نازاری بو کس نیه.
- به‌سل و
نسب : ناکس به‌چه ، نانه‌جیب.
- بیتان : هیلانه سمزده ، شو جی یه که سمزده
جووچکی تیدا هل دینن.
- بیته‌لمان : مال به‌کول : (هر دهرم و دمانم ، وک
درویش بیته‌لمانم) . « فولکلور »
- بیرازتن : ره‌مند لی دان بو دهرکردنی تهرایی له نیو
خانودا تا خانووکه نه‌زیتکه .+
- بیره‌می : کاتی می‌نوشین ، کاتی بیرهنوش.
- بی‌سروزمان : فقیرحال ، بی دمنگ و به‌حیا و ندهب .+
- بی‌شو : بووویکه که له‌مختی رایهل کردنی دا شو ،

- واته سریشی کم لن درابن، دژی رهقشوف. +
 بِن مایل، بِن وهفا (له دلداري دا) .
 بِن یهَلین، ئهوشونئی « بی » ی خورسکی
 زنده.
- بِن مزهرت : بِن وهی، بِن ئاسیو.
 بِن واز : بِن تاقت.
 بِنوک : ناوکیکی رهقه له نیو بهروو دا، بِنوک.
 بِنوک : بِنوک، جانهریکه له کشکی کزن پمیدا دهی.
 بِن ویزدان : بِن ئینساف.

پیتى پ

- پاراو : ناوداشتني کينگهيک که کرابيته ديراو.+
 پاروېژير : پاروېژير، نان نهخور، رږد .
 پاروېژير : پاروېژير.
 پازدان : پازدان.
 پازگه : بازگه، بمردهباز، پردهباز.
 پاشبار : لای پاشسوي باری ولاغ : (پاشباری بو
 هاینه با بارمکی راست کا).
 پاشبار : دواباری کلچ و کوچبار، دژی پینشبار.
 پاشباره : نمر داری نامرازی جووت کردن که
 دسگر مکی تی بر او ده. دسگر مکه
 دستمستی پی دهلین. x
 پاش پانی : قوولایی مردوولای نینسکی پاژنه (پاش پانی
 پر بوژنه دهلین که هم لا و نولای پاژنهی
 پربینی و قوولایی تیدا نهی).
 پاشخان : جینگای دانیشتنی نوکری و بزرهپیاو مکان له
 ماله ناغایان دا. جینی شتوومک و چخانه. x

- پاشدار : داریکه له تهرن و جزایبی دا له پشتوهری گورد
له نڼو رایلهکه رادهکړی.
- پاشدان : پاشان، دوايه ، لهپاشان.
- پاش دان : پاش نیوهرزی کارکردن.
- پاشقول دان : بن دهرن کردن، نههینانه حیساب، شارندنه
به نیازی دزین.
- پاکو : گیا دروون بی نهوی گوزی باوینژدیتی و بکرته
دهسکه سواله.
- پاکزدان : بهداس دروونی بی گوز. x
- پالیت : نهو پهړز کونانه که خپ دمکړینهوه و کهلین و
کونیان پی دمگرن.
- پالیت : نهو پهړز و پالیه که له پاشهوهی خهلیفه میش
رادهکړی.
- پالین : بردنهوهی مهر بڼ لههر پاش دوشینی ټیواران
هتا ومختی مال نووستان. x
- پان و پلج : پان بوهره له ژیر پی دا.
- پانی : نهو جینگایهی که بنیادهم راست لهسری
رادهوستی، بهشی دواوهی لاق، دژی پهنبه.
- پاوانه : نهو زیوهریه که دمکړته بنی ژنان (زېږ بی
یان موورو). x
- پاوپووز : بهلک: (لهپردی سوور بهولاره ، پاوپووزی هل
داوه). « فولکلور »
- پایزه : مهقامیکي کونی کوردی یه. +
- پایزهرا : دښتیکه کههر لهکاتی فهرعانه وحاسلات دا

يېتە لات. x.

- پايىزى : جۈزىك ھەرمى يە. +
پىر : نىكاو : (لېر واتە لىنىكاو) . +
پېژىپال : خىشت و خال .
پېرپانئىر : پېرپاتال، گاۋگۈل .
پېرپېرىئىن : ژاننى پېر، ژاننى خۇيەخەكىم زىر .
پىسكىز : پىسكىز، پىس ، پىس لېمېر .
پىشتە : ھەرداي ھەمىو كارگى جۇلايى لى بېوزىۋى
تەتەراۋ . +
پىشتەماسى : جۈزىك دروۋمانە، عادەتەن تەخەسە خاجىم و
بەرمالى پىر، لىك دەدروۋىن . +
پىشك : ئىندامىنىكە ھەك سىمىل لى لىنىسى ھىندى
جانەمردا : (پىوېشك) . +
پىشك : ئاۋىكى سىپى يە كاتى ھەمىس بىزۋىتەن بە
جىنگاى شەرمى ژىن دا دىتە خوار . +
پىشۋېر : ھەناسە سۋار : (پىشۋېر بېوم) .
پىلتۇخ : پىس و پىلتۇ، ناخاۋىن .
پىلۇغان : دۋاى وشىسى « دا » داپىلۇغان، بە ماناى
دامرکانە .
پىنچ ۋەرد : مۇرۋىنچ، دەست لى تەراۋ .
پۇپرە كەلەباب : كەلەباب .
پۇرگ : جى يەكى كەم لى زەۋى دا كە لى باقىي زەۋى
يەكە بەتاقەت تر يان كەم تاقەت تر بى . +
پۇز : فېز، دەمار : (زۇر بە پۇزە) .

پۆسک	قوون +
پۆسکە	گلۆینە تەندوور.
پۆسکە	ئەو کونە خەلیف کە مینەنگۆینەکان ھاتوچۆی پیدا دەکەن.
پۆش	بەزنیکی کە گۆی پۆزک پۆزک رەش و سەپی تیکەل بێ.
پۆش بەسەرە	بێ دەنگە لی کردن، دیزبەدەرخۆنە.
پۆشپەر	ھومل مانگی ھاوین.
پۆشکە	زەلگیای وشک: (پۆشکە لە کایە نابۆزیدری).
پۆشکەبەقوونە	«فۆلکلور» بۆ دار بەکار نابێ.
پۆلانیای	جاننەمریکی بالاداری کلک درێژە.
پۆل بەدەری	سەر کردنەوی گاسن و تەر و ... کە ناسنی تازە دەمخە سەر. دەمەزەرد نیە.
پەرتووک	گەمەیکە پۆلنیک بە دەری یەکەرە دەکەن و بە بەنیک ھەلی داوسن و ھەرکەس لە راست خۆیەو قووی تی دەکا، ئەو توندی قوولی نەکا دەم و لەوسی دەسووتی.
پەرداخ	پلکەنان: (پەرتووکێ نانیما لە مانی دانە دەبی ھەیری بشتیم).
پەرک	تەنک: (دەمی داسەکەم بۆ پەرداخ کە).
پەرگ	پەرک، چیلکە و چالی ورد و باریک کە پاش دارمە دە ھاوینە خانوو.
	ئەو کە لافە بەنانە کە بۆ کلەش چنن دەیان ھۆننە.

- په رگه : گل، یان پمینگ که بهاران به بهری سر
 زهرعانی وهرهکن بؤ نورهی زوؤ بتوتوره.
 په رگه هاویشتن : گل و پمین پیداکردنی سر زهوی وزار.
 په ربه لاویشتن : رویشتن بؤ همدوران بؤ ژیان و کاسبی.
 په ستوان : پهستیوران، پی پهست بوون.
 په ستوار : پهستیوارو.
 په لاپیتکه : په لاپیتکه، نر نامرازهی چهک که بؤ تقاندرن
 دهستی پیدا دینن.
 په لبر : پهله داری به تهراس براو.
 په لور : چنیشتنیکه نارد و ناو تیکل دمهکن و دهی
 کولینن و روئی لی دمهکن.
 په لوز : په لوز، پلتوخ.
 په لاپیتکه : په لاپیتکه.
 په لاسوانه : سرمچیلکی سره سوانی خانو.
 په لک رهش : خال و بللکی بهاران له کوپستان.
 بهندار : پنگاو ، ناوی راوستاو.
 په یاغ : تیل، دارد هست.
 پیار : بریتی په له گان کردو: (له بووکی بؤته پیار ،
 واته بؤته زاوا ، کچینی په کی لابردوه).+
 پیاو متی : توانای گان کردن : (له پیاو متی کموتوه ،
 واته گانی پی ناگری).+
 پیاهلکالین : پی هلکالین، به چاره کردن.+
 پینپکه : چینه کردنی مریشک.
 پی پهست : پی خوست، پی شیل : (وارشی گالدری و

دهریست بی ، بهس له داگیرکمری پهست پی
پهست بی). «هزار»

جوریک پیکه له توپکلی تووله بی سازدهکری و
قوی پیدا دهکن.

پینهی کاله، کوته چرمیک که دهخرايه جینی
کون بووی کاله و جا کالهکه له پی دهکرا :
(کاله و پیتاو). x

بینچوی رهشولاغ : (نم مانگایه پینهکی جوان
دهبینی). +

گزهباوگمردملوولینکی کورت خایین لهزستان دا. +

پیچکه، هاندريشه ، جزره گیایهکی کونستانه. +
پی داکرتن لهسر مهیست، سوربوون.

مانگرتن له روشتن.
نالوز، سرلی دهرنهکراو.

سواربوونی کللهباب له مریشک.
دهنگی پرمی نیری به کیوی. +

ناوه بو ژنان. +
مندالی تازه پی گرتو.

دهنگی پیراندنی نیری به کیوی. +
پیس و پهلز، پسکیر.

پی و قدام خیر، نهی کاری ژن خواستن و
مهسلتی باش بهدسته دی.

بهروانکسی کارکردن. +
دانی پش نیوهزی بو کارکردن.

- پنکران : ننگوان، ننگیران.+
 پنکز : دروینگی گیا بهی دسکه سواله گرتن و هر به دروون و خر کردنه.
- پنکوهان : وهریهک نانی مال و سامان.+
 پیلوار : باسکه مله، داریکی گهری سووتاندن که به شان له دارستان را دهی هیننه و له مالی وردی دهکن.
- پن مهله : مهله پن یه : (بروانه وشکه سوفی و رفقی به هلهله، دیسان له به حری وشکی هوا کهرته پن مهله). « نالی »
- پن ودان : پن و دانی ناش : (لهم پن و دانه باراشهکم بولی که).+
- پنوهچوون : دیاری بردن بز مالان به بزنی بووک هینان و مندال بوون و ... x.
- پنوهچوون : پهرهگرتن ، « سرایت ».+
 پنوهان : لی زیاد کردن، « مباله ».+

پیتس ت

تایبلا : دوپیات کردنه‌هی داوا و تکا : (بوجارم لن
تایبلا کرده به‌تسسی نه‌کردم).

تاتور : هیندیک گل، یان گیای پینکوه نووسای و شک:
(تاتوره گه‌لنیک بو نه‌ی بزنه دانی).

تارپون : داگه‌رانی به‌غار به سه‌روژیردا.

تاو‌لله‌ره : تاویر، جاله، بردیک که له به‌رزایی خلندر
ده‌کریته‌ره.

تاسکه‌تاسک : رویشتن به ناز و غم‌مزه : (به له‌نجه و

تاسکه‌تاسک ، راده‌برن وینه‌ی تاسک). «هینمه»
تاله‌گه‌زه : گیایه‌که گه‌لای چهر و تاله ، له‌گل دان‌ویله
کوی تالی ده‌کا.

تالیتوز : گیایه‌که گه‌لای وک گه‌لای دوزی ده‌چی، به‌لام
ناخوری.

تام و‌خوی کردن: دزن و‌خوی له چیشتن کردن.

تام و‌خوی کردن: کسمیک له چیشتنی سه‌روناگر خواردن، بو نه‌هی
بزانری دزن و‌خونی ته‌واوه یان نا.

- تانه : تيمان، ديوارى به چپهر.
- تاودان : تنگتاو بوون، گوهاتن : (واتمى دمرى له
فنيرگى شورش ، تاوى دا و بچتمه گزپى
کورش). « هزار »
- تاوتو : هاوتاکردنى دور لينگه بار نگر به کيان
قورستر بوو. x
- تاوتوو کردن : برى به له به دست گرتنى ژن.
- تاوهاران : ريژنه بارانى کم دهام.
- تاوسووت : ميوه يان گيايک نهنده لهر هتاو مابيتره
سووتابى.
- تاوسووت : رنگى پينستى لمشى که سينک که زور لهر
گهرا کارى کروه.
- ترشهکه : ترشوک، گيايکى مزه.
- ترنجان : تیک ئالغان، نک چورنه نيو. x
- تروق تولقه : تروق تولقه، بهرى گيايکه وک که لوره نؤک ،
مندال دهى تقينن.
- تروق تولقه : تپالئى نيوه داگيرساوه، مندال هيندى تف له
سر بهرينک رف دهن ، تپاله داگيرساوهکى
له سر دادهنين و به کوک لنى دهن ،
تقنى دى.
- تروق تولقه : بزمبايکى دهنکى به مندالان له بارووت
دروستى دهن.
- ترونج : ناويکى گشتى به بؤ ناسنوالى شت بؤ وک
داس و توراس و چاقو.

چمشنی بۆ تەقاندنی فیشەک و ساچمەزەن و بۆمبا و نارنجۆک و ... +	ترەقە :
فسەگورگە، کارگەفسە، جۆرە کارگیکی ژەهراوی یە.	تسەگورگە :
ئەنگینۆ، دەست راست. +	تفەنگچی :
قوون قلوور کردن، سەر دەمەرزێ نان و قوون دەمەوا کردن.	تلوور کردن :
گۆفک، لکی هەرسەرەوی دار.	تلۆفک :
هیز، نێمکان : (لە توانام دا نیە) . +	توانا :
شویت. +	تۆراغ :
بالندەییکی کیزی یە.	تۆپنە :
تۆزی ناشی تۆزی ناش که لە لەشی ناشەوان و خەلکی دیکە دەنیشی.	تۆزاش :
بەشینک لە زەوی : (ئەم تۆقی رەقە ، نەر تۆقی گەنمی چاکی میناوە) .	تۆق :
لەبەریەک بلۆ بوون لە بە زۆر گەشتن . (بۆمیوه)	تولانەرە :
بە نەخۆشی دەست و پێ سارد بوونەرە :	تولانەرە :
(بەجاریک خۆی تولاندۆتەرە) ، بۆ بی غیرەت دەگوتری.	
زگدانی دیوار، ئەرە که بەشینکی دیواری تازه دەردەپێی و نیشانەیی رووخانیەتی.	تۆل دان :
وەرگرتنی دەنگ بە قەوان یان شریت. +	تۆمار کردن :
جینگەیی تۆمارکردنی دەنگ و رەنگ لەسەر شریت.	تۆمارگە :
تەن، هەزار کیلو.	تۆن :

- توند متببیات : نهمی زود تووړه دهی.
- تووه مفرنگی : گیایه که که لاکسی وک که لای ماش دهچی و
بهرمکی له تووه گایه دهکا.
- تووه له سپه : جوریک تووی سپی په دهنکه کانی گهرمن و
شیرنه.
- تووه موره : جوریک تووی شیرنی نامال رهشه.
- تویشه : نانه بسته، بیسکویت.+
- تبهقی : نه خوشی یه که له سم و زاری مهر و بزنی و
منگا و گامیش دهکوی. به که می ولاغ
به رزش دیگری. x.
- تبهک : تبهقی. x.
- تپ تپی : کمسیک که تنیا تپله سمری که چله .
- تپیل دپاو : بی نیعتیار، نهمی ریسوا بووه، نهمی کس
باوهی پینا کا.
- تپله : بهشیک له کللو که تنیاسمری بنیادهم دهگری.+
- تپلهک : جوریک گوینبی ریوهلیه، له جینی گهرمین
زیاتر دهوی، بههاران دیدنه مالآت.
- تپلهک : قندان.+
- تپله گوینی : تپلهک : (منیدهم کربوه مشکه ژینی، سهرم
بفته تپله گوینی). « فزاکلور »
- تپلی باز : تووی یهکی ناسکه له نیو زگی حیوان دا،
مندال تپلی لی دروست دهکن.
- تپله غ : دارنیک له کارگی جولایی دا له پشت سمری
جولا هانگوتوه، رایلی بووژوی بهسردا

دهوا.

تهغار : تهغار، ۲۰ دانه (تهغارنک گنم ۲۰ ربیه ،

تهغارنک تهپاله ۲۰ دانیه) .

تهخت برون : به لباری دانیشتن.+

تهخت برون : راست راکشان.+

تهخته بهند : داپوشینی خانوو به تهخته له سهر دارهواره .

تهخته بهند : دیواری به تهخته دار دروست کراو.

تهخته پمین : بو زهوی به کار دهبری که پمینی زور لی درابی.

تهخته پمین : بریتی به لی جینگایه که پیاری ته مبل و زگ

لهرمین باشی لی دهگزهرینی.

تهخته لی کردن : مانهوی زور له جی یک : (ده شهوان تهخته م

لی کرد) .

تهرک کهتن : نهخوشی ییکی گوی دریزه ، شهل دهبی بی

شهوی لاقی شکابی. به کینایه بو پیاو

به کار دهبری.

تهرک کهتن : گان پی نه کرانی گزله کمر له ناکامی جزوریک

نهخوشی دا به کینایه بو پیاویش به کار دهبری.

تهرک تولا : به هیچ جزو : (تهرک تولا خزمایتیت ناکم) .

تهرکولات : ناواره، دهر به دهر، له ولات دهرچور.

تهرکمه : بینگانه، نامو، غواره.

تهس : دهنگ دانسی ناژمله بو شهوی پاشه پاش

بگهریتوه. x

تهقل درانهوه : درانهوی برینی عمل کراو.

تهقل لهسهر

- یهک نه‌ببون : گیزی، پاریشانی : (مئی بوننه ، ته‌ق‌لی
له‌سر یهک نین) .
- ته‌لان : ه‌ل‌نیر، جی یهک که لاقی به زه‌ممه‌ت پینوه
گیر ده‌بی، ده‌وانی له بناری نزیک ده‌شتیش
بی. x
- ته‌لبند : به‌تل پیکره نووساندنوهی ده‌فری شکاوی
چینی .
- ته‌ل‌پروو : سیمی د‌ر‌کاوی .
- ته‌ماوی : س‌ر‌به‌تام، س‌ر‌به‌مژ .
- ته‌مبوو : توپی ناشی ناوی .
- ته‌مبی : س‌زادان ، ته‌دب کردن .
- ته‌مبی یانه : نو پارمه که له‌سر کارینکی ناب‌جی له یه‌ک‌یک
ده‌ستیندری .
- ته‌مبی یانه : نو کارهی وهک س‌زا به‌ک‌سیک ده‌کری .
- ته‌م‌تومان : تم و مژ .
- ته‌ن‌دوره : کوله‌ک‌م‌یک که گ‌یز‌ط‌ور‌که له تو‌ز و پ‌وش و
په‌ل‌اش ب‌روستی ده‌کا .
- ته‌نک کردن : کوتانوهی ده‌می تو‌رنج ب‌ز ته‌نک کردن .
- ته‌نک کردن : ه‌ل‌ک‌یشانی به‌شیک له ش‌ینا‌ورد ب‌ز نو‌هی
ته‌نک بی و تا‌قت ب‌کا .
- ته‌نکه کردن : هم‌ستانی به‌شیک له دان‌یش‌توانی مه‌ج‌لیس .
- ته‌نگ دان : پال‌وی دان ، پ‌ینگ‌م‌یش‌تن : (ته‌نگی به
بنار‌وه‌دا) .
- ته‌و : ج‌ور‌یک ک‌وت‌تی ج‌گی گ‌م‌م‌یه، د‌ژی چ‌تی .

- تەنگەر : ئۆيى بەرە و ماقۇر دروست دەگا، تەنگەر.
- تەن وەست : كەين وەين، پىلان گىزەنى چەند كەس دىي يەككە .
- تىاچ : وشى سەرسورمانە : (تياچ كە درىزە) .
- تى ئالغان : گىر كەردن .
- تى چرىكاندن : بە دەنگى تىز و بەرز گزەنى گوتن .
- تى چزان : تى زان، ئا و تى گەران .
- تىچىن : گەنىكى كەم كە دەي بەنە ئاش بۇ ئۆي پىش نۆرە بۇيان لى كرى ، تابى نان نەين .+
- تى راخودىن : بەدەنگى بەرز دەنگ دان و قەسە لەگەل كەردن .
- تىراو : كوانە رەشە : (پىر محمد تەرە تىراوئى دل) «هزار»
- تىرنەخۇرە : تىرنەخواردن لەبەر ئۆيى ماوئەك نەخۇش بووە يان خواردنى دەست نەكەتوۋە .
- تىرەخۇر : ئۆكەتەي بەهار كە گىيا بى دەگا و مالەت لىنى تىرەدەخوا .+
- تىرەشان : شانەهەنگوئى درىزاودرىز ، دىي گەردەشان ، يان دەرەخەنە شان .x
- تىرەشان : لاباسكى كىو، سەرىندەنى بارىك و درىز .+
- تىرەگ : نەستوئەدەك، دىرەك، كۆلەكى راست و بارىك .
- تىرىزەو : پارچەمەكى درىز و بارىكە لە هەردو تەنەشتى كراسى ژان دا .
- تىرىزەو : پارچە زەوى بارىك و درىز .
- تەشت : چىشت، شىو، خواردنى بەئاگر كۆليو .+

چیشستان، چیشستنگار.	تیشتان
بریتی یه له چوونه برلینگی ژن بز به دست گرتن. +	تی شیشان :
تی قومین، تی قومان، له ناودا نوqm بوون.	تی قمین :
تی قویان، قویان.	تی قوپین :
درز، قهلمشت.	تیک :
تیک ترنجان، تیک گیران.	تیک ئالغان :
له یهک هالانی بووهودا.	تیک باهه‌لوران :
راپهراندنی کار به خیرایی. +	تیک پهراندن :
تیک گیران، لیک گیربوون.	تیک ترنجان :
راپهرین له خو.	تیک رابوون :
دمگژ یهک راپوون.	تیک راپوون :
یهکتر دنگ دانی له‌مکار.	تیک راپوودین :
تیک خستنهوه : (چالیکسی هینده قووله بوو گوريسان تیک کهیمه ناگنه بنی). +	تیک کردنهوه :
نقورچک لی دان بز وشیار کردنهوه، یان له خوهمستاندن. +	تی کوتان :
ناو لی نان : (پیواز مکان تینوو ، شهرویان تی گره). +	تی گرتن :
دامان ، سهرلی شینوان : (تی ماوم ، نازانم چ بکم).	تینمان :
بین : (تینگم به پلووسکی ونا همتا تیرم لی نهخواردوه ، دمهم لی نهردوه). +	تینگ :
گوینز له گوینزدان له گهمی « واغین » دا بز	تیوهدان :

نهمی جووتەکان لیک بینەوه.

- تێ وەرین : پێوەرییون بۆ خواردن و
تێ هەلاتن : چوونه نیو ئاو بە مەبەستی خۆ شوتن.
تێ هەلبوون : بە توندی روو هەراژ چوون.
تێ هەلکردن : پلار و بەرد لە داری بەرەهە لاوێشتن : (پلاریکی
تێ هەلکە با هیندیک گۆیز بخوین) +
تێ هەلکردن : ملی هەراژ گرتن +
تێ هەلێنان : بەن لە تەلیس و جەوال راکردن بە بی سووژن.
تێ هەلێنانەوه : قەرەبووکردنەوه.

پیتی ج

- جاخ پینچک : نو داره که جولا کری تهنوای لی دمهالینتی.
 رنگه بناخهکی جاوپینچک بووین.
 جار ناچار : جار نان جار، جاریه جار، به هتکست.
 جامیلکه : جامی چکوله.
 جاوړاپیل : هاتوچنی بی جی : (نم جاوړایکت لی چی؟)
 جاوړهیا.ل : جاوړهیا.
 جرپن : جینگنه، ترکن.
 جړجانهوړ : داعبای چووکله چووکله (حشرات).
 جړوگان : سهرمینانهوړی جووچکه له هیلکه : (میشتا
 سهری له هیلکه نه جړوکاره لیمان بڑته کوڅا).
 جړیاوړیا : نازار و جړزه.
 جړیاوړیا : جړیا و فریا.
 جفجه : روح توتیا.
 جفه : جفه، چوکلیمیکه لپاش پنجهی کلهبابی له
 یهکسال گهورتر دهردی.
 جنجریه لک : پنوک پنوک رمش و سپی ټیکل.

جینگلدان :	جینگلدان، گینگلدان، خو بزواتن له خهردا.
جواب کردن :	دهرکردنی رمعیات و نوکړ و ... +.
جواناو :	نارهقی ژنی ژان گرتوو. +
جواناو :	نارهقی سرهمهړگ : (بای شمال مات و نمستېزې وک پنجهی جوانیک جواناوی). «هیمن»
جوړته :	چوونی نوو فېشک بز بهر لولوی دهمانچه :
جوړته کوی :	(بهککک نایه جوړتهی دمکا) +.
جوړمه :	دووبراله، نوو نمستېزې لیک نریکن. دعمبایه کی نغسانیی زور ثاقله : (هیند زړینگ جوړتهی نال دمکا).
جوړکه :	دهنگی باریکی با لینیوونه. +
جوړلاتنه :	جالجالوړکه. +
چهل :	چهل، جار : (سنی چهل ماتم له مال نمبووی) +.
جهم بوون :	ژهم کردن، تیز خواردن : (نوره جهم بووین ، با بچینه سرکاری) +.
جهمک :	ماستیک که نوو رڼا له هروین کردنی تن پهریښی، گویا ږنی زیاتر دمکړتی. +
جهم مړود :	جهم برود ، نړوی ومختیک برسیه تی چاشته و نیستا تیز نمخوړی گرتوه.
جهمر :	جهمر به همو ماناکانی.
جهمی :	شیلای مپیوی بادام و قیسی و ... +.
جیفرک :	جوړته هلاویشتنی نیستر وپارگین و ...
جی گوره :	نهجیب زاده، خاندان.

پیتی چ

چارلکه : پارچمیک قوماشی سپی که له بن بووکی
 رادمخرا تا خوینی کچینی یه کمهی به سردا
 برژی.+

چاوهرایی نعدان: نتوانین له حالتیک دا دیتن: (چاوم بهرایی
 نادا نمر قارمانه به زطیلی بییم).

چاوینداخشانندن: به پهله چاولی کرن، چاوپاخشانندن.
 چاو پیندا

خشانندنه: نووباره چاولی کردنه پینداچوونه.
 چاوینداگیران: لی هوانین بز هلیژاردن.

چاوینوهیرین: تماح تی کردن، به تما بوون.

چاوکراوه: شاروبهره گهراو، دنیا دیتوو، له تقه هه لاتوو.
 چاوکسکه: چاوکتکه، گیایهکه.

چاونووسان: گیرانی چاو به ریپوق له کاتی چاوینشدا.+
 چاونووسانندن: چاوپستن، فریودان، خهلمتاندن.

چاوکسکه: چاولی کرن به ئیشتیاوه بی ئهوی بهردمی
 بکوی.

چرپه :	د منگی کمرتنی د لویه +.
چروچیا :	شاخ و داخ، کڼوپاره.
چروچینو :	داریوړ، داری و شکي ورد.
چروکڼو :	چروچیا.
چریسکایی :	زرنوقی بون لاسر شورباو.
چزه لن :	
هستاندن :	پنوه دانی نووېشک و
چلخوس :	بژد، نان نادر.
چلور :	ماوې بی نووژیسی ژن دواي مندال بوون هرچند له چل روژیش کمتر بی +.
چلوسک :	بزوتی به ناگروه.
چل رمل :	خویمسر داسپین.
چله :	چلگ، بیرمک، ناستوندمک +.
چنگرېک :	چنگ، چنگال، چنگی پشیل و بالندهی گوزشت خور +.
چنینمه :	خړ کردنمه : (به شوانی یی شرم نیه ، به نان چنینمه یی شرمه) ، « فولکلور »
چوارپالو :	داریک یان بېرېک که له چوارلاوه تاشرابی +.
چوارپینه :	کوشنیک که پینش بران پینه کرابی +.
چوارمیزلیکه :	چوارم عشقی، جوریک دانیشته.
چوارنالی :	لینگدانی به پرتاوی ناسپ.
چواله :	چقالی تمې (تال یان شیرین) +.
چوواو :	قت کراولیماری پشکیلان و گزدهی بازی دا.
چوړاوک :	نوناوې له سوانه و لیباسی شور او و ... دینه

- خوار : (چتیو دمرکنیم لئوکه کوشتمی
چوراوکی بانی) . « فۆلکلۆر »
- چولداوگ : پلووسکی بان، ئو جی یی ئاری سهربانی لئ
هیل دهرئی .
- چولزهره : ساری دهرهاتوی کنگر و گیای دیکه پینش
پشکووتی گلاکان .+
- چولین : چولانی بۆن .+
- چولهچرا : بریتی یه له بۆن گهرچک و نهوت .+
- چوماو : ئاری چۆم، موقابیلی کانیاو .
- چوماو : ئاری زۆر : (ئه کانی یه چوماوکی پندائی) .
- چومی : ئو پهلوهراخی له دهم رویاران دهرین ، وهک
سی و مراوی و+
- چونک : چونکه ، چونکی ، لهرنهوی .
- چونکین : چونک .
- چونکینی : چونک .
- چونگین : چونک .
- چونگینی : چونک .
- چاپ و گووپ : راوهرت، دزی و پاشقول دان .
- چاپهترووکه : گیایهکه زۆر بهرز دهبی، تروکی وهک پهرش
به لām گهرهتر له پهرشی هیه .
- چاپهخان : زاله، شهپلاغه، زاله به پشته دهست .
- چاتمول : درژی ناقول .
- چهختی : چوختی، لهکل دهرهاتوو، راهاتوو .
- چهرمه : گوئی قوت کردنی نیستر و بارگین بۆ شهر و

هئرش.

چەقەسەما : هەلپەڕین لە خۆشی یان، وەسەما کەوتن.

چەقە و تەف : گەرمی کارێک یان رووداوێک.

چەقەسەرو : قەرەچەناغ، رووھەلماو.

چەک و چۆل : چەک و چۆل، کەرمە و نامرازی شەڕ.

چەلاک : دارێکی درێژ و باریکە، نووکی لی دەنین بۆ

مازوو لە دار کردنەوە.

چەلاوک : چەلاک.

چەماو : چۆمار، ناوی چۆم.

چەمۆلە لەسەر

دادان :

ئەرەبە کە تاژی نێچیرمەکی دەمخاتە بن چنگی

و رای دەگری، تا راوچی دی لێی وەردەگری.

چەمۆلە لەسەر

دادان :

سەگ و تاژی نان و ئێسک وەبن چنگیان

دەمن و دەی خۆن .

چەمەرچۆپی : بەلا و موسیبت، بەسەرھاتی ناخۆش،

تەنگانە.

چەرت و چەرۆل : چەرت و چەرۆل، خێج و خوار.

چەرە : گێایەکە لە تیرەیی بۆر و کەما و لۆ.

چێ : فێز : (سە بە سەمەرگی یان چێ یە) .

«مەسەلی کوردی»

چێخ : چێخ.

چێزەگرتوو : سامەپستوو، ئەرەبی سامی لە کاری خراپ

شکاوە.

- چیشته : نهمی سهریاری حقه دهست وک دس
خوشانه دهری به وستای ستهتکار .+
- چیشته قوله : ئو چیشه که کهبانوی نهمسن هریز خوی
یان بز خوی و میزدهکی لی دهنی .+
- چیلانگه : ناسنگریک که ورده حواج دروست دهکا .+
- چینگه : پاشماوهی رایه لی بهره که دهی بهن و دهی که
بندروو .+
- چیزو : دارویاری وشک، چروچینو .
- چیوچیوه : داریکی دووپله له هریووسهری باگردانی بهرد
پادمکری و پینی دمگین .
- چیوچیوه : دوو نالقه دار یان ناسن که دمخرینه دهسکی
باگردانی داروه بز گپانی .
- چینوسان : جزریک برهنده لایهکی تهخته و لایهکی دیکی
کووپ (محب) ه ، داری پی دهرن .

پیتی ح

تئ کوشینی بۆن و دوشاو.	حاسیلکه
جئ بوونوره: (خانووکه چووکه، چاکه تنی دا	هاوانه
حاواوینره). +	
ئیشکاووس، کچیک که به بی خستن ئاوس	حشکاووس :
بوویی. +	
له ناخی دلوه: (به حویی دل حهزدهکم	حوب :
وابی). +	
خوش ویستن: (دهی حویینم).	حویاندن
جۆزیک یاری به پهری قوماره. +	حوکم :
تاسان، واق ورممان.	حههسان :
تاساو، واق ورمار.	حههسار :
بریتی یه له ئینسانی گیل و نهزان.	حههیش خور:
حههیش خور .	حههیش خور:
حهشاماتی زۆر: (ئه مهور حهزنههره کونیه/	حهزنههر :
کۆیوونره ؟).	
قسی به بی و جئ.	حهسابی :

- حسابی : پیای ماقول.
- حسپنگ : نسپنگ، نسپینگ، شنگ.
- حستمه کئی : سواربوری جوانه گا له مانگایه ک که به کهل
نهی.
- حستمه کئی : زوری لی کردن.
- حشروه له لا : زنا زنا، هه لاره نگامه.
- حشیا : نیشیا، هیچ شتیک: (حشیا ی خوی له م
ماندرا نه نیشیت).
- حواتیکه : برده لدان یو حوا به دهست یان به
قوچه قانی ، به برده مکش دهگوتری .
- حوترینگ : چیشتنیکه زور دانته لئی جورا و جوری تی
دهگری .
- حوترینگنه : حوترینگ.
- حوجی : پیوستی، « احتیاج »: (حوجیم پیت نیه).
- حول و دحول : حول و تقه لا.
- حول له لا : تنگانه: (خستیه حول له لاره).
- حمیه : زول، بیژوو، مندالی حرام زاده.
- حیشان : حوانه، وی هاکردن: (له گئی نا حیشی).
- حیزفوسات : نهوی بهنا پیای دهرفهت له به کیک دینی و
کاریکی له گهل دهکا.
- حیزوسلامت : نهوی هه مووشتیک قبول دهکا یو نهوی
تووشی متریسی گیانی نهی.
- حیسابی : حسابی، قسمی بهری و جی، پیای ماقول.
- حیلاندن : حیله کردنی نسپ.

پیتى خ

- خام حەلەو : قوماشىك بوو لە لۆكە: (بەرھەڵبىنەى خام
 حەلەو ، ھەردەھەى و دەرکراو) . « فۆلكلور »
 خامە : توى شىر ، سەرشىر ، قەيماغ .+
 خامە : كورت كراوھى خانم بۆ خۆشەويستى .+
 خانبەر : چەكىك كە خانەكانى نىو لولەكەى خورابن ،
 سوابن يان خۆركە لىنى دابن .
 خانزاد : بىچووە خان .
 خانزاد : ناوھ بۆ ژنان .
 خانم و خاتوون : برىتى يە لە ژنى بە ناز و نووژ .
 خانى خانان : سەردارى سەرداران: (يان دىكەمە خانى
 خانان ، يان دىكەمە تۆزى بانان) « فۆلكلور »
 خانى لەپ زىڤىن : قارھمانى چىروكى كوردىي « قەلاى دىمە » .
 خاوک : رىسىكە بۆ تىوھدانى بەرھە دەريسى و زۆر
 گشتى ناكەن .x
 خاوكرىنەو : ئارام كوردنەو .+
 خاوكرىنەو : برىتى يە لە نىشاندىنەوى شەرمى پىاو .+

خایین :	پاشگر به مانای پینچوون : (درنژخایین) .
خورتک :	جمگمی دست و لاق : (له خرتک چوره وات جمگمی ترازاه) .
خورتکگل :	جلمبی خرت و نیزی .
خرکودنره :	کردنه توپ، کردنه کلا + .
خرمانلوقه :	خرمانلوقه، گهنم یان جزیهک که لمسه،
	خرمان دهری به هزاران .
خرمچوون :	خرمچوون، همسو، گشت + .
خرنه :	کوودله، پینچوی بران .
خرهپر :	قله و تور و تول .
خروشان :	راپهرین، هلمشکوتن، ئالوز بوون .
خریلانه :	ژنی خرکه لئی جوان + .
خریله :	خریلانه .
خزه :	دهنگی برین به تیغی زرد تیژ .
خزه :	دهنگی هئاساسی کمسینک که سرمای بوویی و
	گهروی بیمشی .
خزه :	دهنگی رویشتنی شتی وردبانیو گه لای وشک دا
خفتان :	توزیکه که پایزی درهنگ دمچیندری بو ئهوی
	بهاری بروی x .
خواداد :	خواداو .
خواداو :	ئهی خوا داویه .
خوار :	خواراک : (شنیومخوار ، واته خوارکی شهر بو
	مالأت) + .
خوارمبا :	باپنا، جی بهک ک با نهی گریتسه : (خق

دمخوار بایان دگرئی ، واته خو له کار
دمزینته +.

خوان : پنه، شو شتهی ننگوتکه هویری لسه پان
دمکرینته +.

خوابداستان : باش بوو خوا رحمی کرد.
خوبهزارخستن : کردنی کاریک که لومه و لهقمی خه لک بهدوی
خوی دا بینئ.

خوبهستنمه : بریتی به له خو مقید کردن به کاریکمه یان
به شتیکمه.

خوپان کردنمه : پالانمه ، خو لهکار بواردن.
خوتی پاکردن : به زحممت چون بو جینگایه که خه لکی زدر
لی به و جینی بهتالی نهماره.

خوتی هاویشن : بازدانه نیو ناو، خو هاویشنته نیو ناو.
خوتی هاویشن : خو دهنو همشیمت پاکردن.

خودازاندنمه : خوجوان کردن، جل ویرگی جوان لهبر
کردن.

خوداژاندن : بزواندنی لهش له کاتی ئیش یان خهم و
خفتی گهردها.

خوداک : نهونده باپورته که جاریک ساچمهزنی پی
داگیرینته +.

خوداک : نهونده دهرمانی رهوانی که بهشی عیلاجی
نهخوشیکی قهیز بکا +.

خودانان : فروفیشال کردن، سنگ دهرپه پانندن.
خودایی : خودایی.

- خودج : گودج، باری ولاغ که زرد لاسر پشتی بی،
دژی شوق.
- خورد : چر و پر: (دهنیکی خورده)+.
- خوردکردناره : گزیننره‌ی پاره‌ی درشت به ورده.
- خوردکردناره : چاوخورکردناره، جوان سهرنج دان، بیر لی
کردناره.
- خورشت : چیشتیکی سووک که له‌گل پانو دمخوری. x
- خورشت : تام: (خورشتی خوشه) .
- خورشید : ناره بو ژنان.
- خورکه : مزانه بو دار و کتیب و جل و بهرگ.
- خوری شور : لیدانی زرد، لیدانی توند: (کهری کوتا خوری
شور، له‌خوین سوربوو ملی بفر). « هزار »
- خوری به جنده: قهرزی سرناوان.
- خوز : بو دار به‌کار دهری، ساریژ بووننره‌ی جی
برین: (خوزی میناوتهره).
- خوزگه‌خواستن : ناوات خواستن.
- خوش
- خات وخال : نره‌ی به پوالت جوانه و ناکاری خراپه.
- خول : نستور، قللو: (خه‌جه خول)+.
- خولمال : گمسکده‌ی شقام و کولان، سمپور+.
- خولپوتینه : رنگ خولمیشی.
- خولیدان : قمره له قهردان: (دهنیری خوی لی دهی ؟).
- خومت کردن : چونه کمین، کمین گرتن.
- خوی کردن : خوی لی دانی چهرم و شت بو نره‌ی بون

نهکا.

- خوین پڙان خوین له لووت هاتن.
خوین ږاسان خوین پڙان.
خوین ریڼی خوین لینهاتنی برین، سرخوین کهوتنی ژن له غمیری وهختی خوئی دا.
خهپال : خهپتوله ، قلهویچکسی جوان.
خهجلان : سرلی شینوان، پهشوکان.
خوآپ پی کردن : پهنډ بهسر هینان : (نرکارهی بکسی خراپت پی دمکم).
خهراج : باج و پیتاک.
خهرت : نیری و بهرانی دووساله و بهرهوژدور.
خهرتله : گیایهکی بهرزه بالایه له نیو دمغل و دان دهوی.
خهرمان لوفه : خهرمان لوفه ، گهنم یان جویهک که له سر خهرمان دهری به هژاران.
خهرمک : دهرگایهکه جولآ تیوهانی پی له سر « لولو » هل دمکا.
خهرمکشکاو : بریتی په له هر دهرگایهکی شپ و شپهزیو ، تنانعت به بنیادمی شل و ولیش دمگوتی.
خهزین : غهزین ، بق هستانی زالم له مزلووم.
خهزمل : کهلای گوینز نهرکاتسی تازه شین بووه.
خهزیم شوی : خهزیم بهزیزه ، بریتی په له ژنی جوان و بهناز و نیمناز.
خهشخاشک : خاشخاشک، خاشخاش، خهشخاش.

- خفتان : خفتان.
- خه‌بوی : خنکان، پشور لی بران.
- خه‌بوی : کز بونی شوقی چرا، داکشرا نی پلیته‌چرا.
- خه‌لقنده : ئافه‌ریده، دروست کراو: (بهی خوایی مه‌مومانی خه‌لقنده کریه).
- خه‌لوه : چیه، قسسی به‌سپایی: (ئو سرتو و خه‌لوه‌تان له چیه ؟) .
- خه‌م خواردن : مشور خواردن، بۆ هه‌رشه به کار ده‌بری: (راوه‌سته خه‌مت ده‌مخوم).
- خه‌م خواردن : خه‌فت خواردن.
- خه‌مشه : کونی پاشه‌وه: (له‌پاش ته‌ری خه‌مشه‌ی ده‌ری).
- « ماسه‌لی کوردی »
- خه‌مه‌تیلکه : ئو شینه‌کیه‌ی له‌سه‌ر به‌رد ده‌ری و زوو وشک ده‌ی، « گسنگ »
- خه‌م‌خه‌ری : ئو کسسی هه‌میشه خه‌ری دی.
- خه‌زه‌ره : پۆله ده‌وه‌ی کورته‌بالا و چه‌ره‌پ.
- خه‌زه‌ره : خه‌ریوه‌یه‌ی ماسی له‌قه‌شته به‌ردی نیو ئاودا .
- خه‌زه‌ره : له‌سه‌ریه‌ک که‌له‌که بونی کوله ئو کاته‌ی ده‌یه‌ی له‌چۆم و ئاوان به‌ه‌رتنه‌وه .
- خه‌شک : ئه‌وه‌ی له‌چه‌په‌ردروست ده‌کری و کله‌وشی ده‌غل و دانی پی ده‌کیشه‌وه سه‌رخه‌رمان.
- خه‌یگه : هه‌یه ، پینستی خوش کراو بۆ هه‌لگرته‌ی دوشاو یان بۆن.

پښتې ل

- دائښستن : قفل کردن نگاله دان: (دمرگاکه دانځه) +.
- داب تڼکدان : لبرچاو نه گرتنی داب و شوین.
- داب داهینان : کردنه باو ، داهینانی پی و شوین : (نم دابه تازمه نعتو دات مینا).
- دایمستن : دمه قالی کرین : (له گڼلی دامه بېسته) +.
- دایاچین : برینی لک و پوپ له سهرېا بق خوارۍ x.
- دایرځان : داپلوزغان، سووتانی زږد سخت.
- دایروندان : پروندان به گری ناگر.
- دایهچنښ : پمستاوتن، تی پمستاوتن +.
- داتولاو : میوه ی زیاده له اندازه گیشتهو +.
- دایوړان : داهانتی لکدار له بهر بهرې زږد +.
- داخی به جهرگم : داخی گرانم.
- دایروون : بریتی په له ناموزگاری کرین بق ندرکاندنې نهینۍ +.
- دایوړې : دایوهاوور، دایوړغان.
- دایوړکړدن : بریتی په له پښکېوتنهوه: (له بنشهرمی دا

دارى بؤ هموو بيشهرمينك كروه) +.

دارپهلحدادان : زهر ليدان.

دارپهلحدادان : قسهى هق و قهرغهگر پى گوتن.

دارحمبال : دارىك كه له سهر ديوارى بهرهميوان دريژ

دمكرى و بنى كۆلهكى دمخرينه سهر.

داهزان : بريتى يه له شهرمهزاري : (دهبوودا بيزنى

بهلام نو كاره نهكى) +.

داهزان : دابارين، داوهرينه سهر : (داربزانه سهرى) +.

دارقهزان : دارهين، داربنيشست.

دارقلنه : كلكى دارى قلنه.

دارقنكره : نو دارهى قونگرهى نمستيزاوى پى دهبستن و

دمكتهوه.

دارويش كردن : دابيش كردن، به شينهوه.

داروشان : رووشانى لمش له كاتى كوتن و بهربوونهدا :

(لايكى پشتم داروشاوه).

دارهروت : نو كاتى گه لاي دار دهورى و مازوو كردن

ناسان دهين.

دارهزرد : نو كاتى گه لاي دار زهر دهبى و مازوو به

زمحمت دهينريتهوه، چونكه هم نو و هم

گه لايكه زهرين.

دارههزال : نو دار و كۆلهكپه كه ههزالي پى دروست

دمكرى.

دارههزال : نو دارپه كه له نيو لكهكانى دا ههزال

دروست دمكهن و ميوهى تيدا ههلهمگرن بؤ

زستان.

- دارهغه : دار تهن، دوزگای تهنکراڼ.
- دایوتن : هلوهراندنی گلی کمدال یان هر شتیکی به
ناسانی لی بیتوه.
- داس وشین : پاله، پاللی نازا، دروینخوان: (همه داس -
وشینه ، گالته نیه).
- داشتی : داشت، حیوانی راگیراو بو زاوژی.
- داقنان : زدر کز بوون له ناکامی نه خوشی، یان بی
خزمتی دا.
- داقناو : زدر کز بوو له ناکامی نه خوشی، یان بی
خزمتی دا.
- داقه لاشتن : راکردنی خیرا سهربرهژیزر.+
- داکردن : هلمنانی بره و هیلکه و... بو نیشانه تفنگ.+
- داکردن : برپینی لک و پوپی دار له سهری را بز
خواری.
- داکوتان : مانهوی زدر له جی یک: (ده پوزان له
بوکانی دام کوتا) .+
- داکهفتک : داکوتوو ، بربووه له بان، لبار، له داری
میوه و هریرزایی یک.+
- داگرتن : ناخنینوه: (سو باره کام داگرتوون).+
- داگرتن : نارام کردنوه: (به چوار کسان له بیری دا
شل و کول بوون بویان دانهگیرا).+
- داگرتن : ساز کورن: (شموی باران دادمگرین و
بیانی زوولی دهنین).+

- داگیراندن : داگیرساندن له گزړه‌وی و شتی چنین.+
 داگیرساندن : داگیراندن.+
 دامالان : له سهره بڼ خوارۍ داخزان: (پیستی سهرم
 دامالاً) x.
 دامالین : له سهره بڼ خوارۍ داخزاندن: (توزیکم
 پشتنی دامالہ) x.
 داناره : گیایه که و مک وینجه و سینه‌ره، بڼ نالقی ناژمل
 زږد به کله که.
 دانان : گرمانه کړن: (وام دانا نمتونه هاتی ، نمن
 به تنی چ بکم ؟)+
 دانلو : دواناو که دهری به زرعات بڼ نه‌وی دانکه‌می
 قلمو بی. x
 دانلک : خواردنیکه له شیریز و سوزازه.
 دان شاش : دان لیک بوور، بڼ شانه و شنه و شتی وا
 به کار دهری، هروا بڼ ددانی نینسانیش.
 دان شال : دان شاش.
 دانهریزه : نه‌یه که دهنکه گهنمی باراش دهریزته نیو
 ناردمکه.
 داووناو : به‌تایبه‌تی، به‌دانسته: (به داوونلو هاتووم
 سهردانی ، که چی دملی چون بوو هاتی !)
 داووت : بانگ‌نیشن بڼ نان خواردن.+
 داوهران : تی وروکان، له دهر کږیوونه.+
 داوهرین : له دهر کږیوونه.+
 داوستان : راوستانی ناوی معند له گډم یان له دیزاو و

قولکه و ... دا.

داوولوزی : نزیك بوونووهی مریشکی هیلكهكرو له
هیلانكهکی و سر پاوکهکی .

داوولوزی : بریتی یه له دهوردانی جیگایهك بز
مهبستیک: (داوولوزی له دهوری مالی ئو
کچه دمکا).

داهینان : زیادکردنی برنج له کاتی لینان دا: (برنجی
چاکه زرد داهینی).+

داهینان : پرسینهوه : (مەتلۆکه یه کم لی داهینا).+

داهینان : چه ماندنوه : (گزچانیکم داهینا).+

داهینان : دهوردان : (لئو بیوژنهی داهیناوه جابزانین
چ به چ دمکا ؟).+

ددان هلبوون : ددان ئال بوونوه به شتی ترش.

دهپ : قه‌لشت، مه‌ودا : (دهپ به ریزی نوژمن دا و
خوی له گه مارو دهریاز کرد).+

دهپووک : تووتپک ، میوهیکی خورسکه.

دهزدان : قه‌لشین : (لیوارمه که رزی داهه).

دهود : تووتپک، دهپووک.

دهوه‌لان : دهپکای، دهوای، ئو جی یه که چقی زنده.

دهوخو : کم خو، ئووهی درهنگ خوی لی دهکوی و
زود زود خبیری دهینتوه.

دل برژان : دلسوزی : (دلم بخت دهبرژی که خه‌لک به

دل بزوزین : خراپه باست دمکا، بزیه ناموژگاریت دهکم).
دلگر، هست بزوزین.

دل به جهخار :	دل به ناسور.
دل به داخ :	دل به جهخار.
دل به زوخواو :	دل به جهخار، دل به ناسور.
دل به سق :	دل به ناسور، خفه تبار.
دل به قهم :	خمبار، خزشه یست مردوو.
دل به ناسور :	دل به زوخواو.
دل په پینه سهر :	ناشق بوون ، خوش ویستنی دسبه جی :
	(هرکه چاوم پینی کهوت دلم په ربه سهری) .
دل گوتن :	بهردل کهوتن : (دلم نای گری) .
دل گرم :	دل ناراحت، نارازی، دل په نجاو : (به
	دلگرمی قسان دهکا) .+
دلگیوان :	خواردن پی نه خوران .+
دلؤ :	کلین، کون : (دلؤی تیدا نیه) .+
دلهر :	دلؤ، کلین : (دلهری تی کهوتوه) .
دم پان	
کودنه :	قسه نوزانین : (هر دم پان دهکاتوه ، بز
	خوشی نازانی دملی چی) .
دم پژان :	لووت پژان، خوین پراسان.
دم پیس :	زمان پیس، جنیو فروش.
دم دادان :	دم له زوی دانی ناژل بق لهوې : (نه مکه
	نه خوشه ، نه مرقومی داندوه) .
دم شپ :	دم پیس، جنیو فروش.
دم زهره :	دم زهره، بریتی په له تیژکودنه و ناودانهوی
	ترونج، نهک سهرکودنه .x

دنگ : دنگ، دانه.

لوازدهسوارهی

میریوان : لوازده شپړکمری کوردی نیو چیرزکه
حماسی پهکانن.

لوازدهمانگ : به دریزایی سال : (لوازدهمانگ چ خوم چ
مندالم، بزی دمچوسنیمره و ژیان تالم)
«هزار»

دوویان : ثویه بهشیک بانی خانو بلندتر له بهشیک
دیکه بی.

لویږ : فرزشتنی هموو بزن و مهرکان بهسر
پهکمره.

دوخاو : چیمختوی خالیسی به ناوگیراوه که بز ساف
و لووس کرین بهکار دهری.

دوخه : نو حیوانیه که به کری یان به پیاوړتی
دهری به کمسک هاوینی رزقکمی بخوا و
پایزی بیداته. x

لوورنهگنیو : نو چکمی لوور نهوا ، لوورهاوژ.

لوورنهگنیو : تفنگچی یک که له لووروه نیشانه دهیک.

لوورنهگنک : تفنگ هاویشن له لووروه : (بز لوورنهگنک
له پرنو چاکترم نهویه).

لوورنهگنې : شپړنوېست، لاشپ.

لورمهین : زارمهین، نو بهنې زاری مشکه و همبانی
پې دهستن.

لورقوزوودووقون : بریتی په له پیاوی لووړو.

- دوگونته : گیایه که وک زیزانه، بهرمکی جووتیلایه، وک
گونی بنیادم هه لکوتوه x.
- دوولک : دارینکی دووپهله، ومختی گهل کردن له مه لئو
گهلی ددهن و حه رای ددهن بۆ شو کسه ی
قوری یه گه له که دادهنی.
- دوولکه دار : پری دوولکینک داری سووتاندن : (دارمان
نه مابوو دوولکه داریکم هینایهه).
- دۆم : وهستای کلّاش دروست کردن.
دۆمه رشکه : قهره ج، قهرچی.
- دوونه : قهرانی زستان، قرانی مالّات له زستان دا،
ساردوسهرمای سهختی زستان.
- دوول : دۆل، دۆلّاش، شو داره نهستوووه که دهکوئری و
ئاوی ناشی پندا دینه خوار.
- دوول : شو داره کۆلراویه که باراشی وهسر دهکری.
- دهباراندابوون : له توانادابوون، له دهست هاتن : (هیچی
دهباران دا نه).
- دهبرداهاویشتن : به پاریز داوای شتینک کردن : (بووسی جارم
بۆ کهه کسی دهبر راهاویشتهه).
- دهبرکوتن : بهسالدابوون، کزیوون لهبر پیری : (زفد
دهبر کتوه).
- دهبرگه ران : بهغریا کوتن، بوون به سهدهقه : (داخوا نانی
چ فقهیرینکی دهبر گهراوه نه جاتی بووه ؟) +
- دهبرمراندن : به قوریان کردن : (دهبرمخوت دهرنیم) ژن
دهلین.

مل دانه کارینکی قورس.	د بهرنیشتن
چوونه بهرلینگی ژن بز کاری ژن و پیاوختی.	د بهرنیشتن
دهی جا : (دهجا بهتوچی ؟)	دهجا :
غاردران، به غار پاکردن.	دهخونووسان
تسې رایتن : (له مالی بابی هیچ دهرای	د هراوېوونی
روونی نیه ، ناوړی بچیتېره)	
له نهموون دا سرکوتوو.	د هرچوو :
شانه ههنگوینې خبر. (مسود)، دژي	د هرخونهشان
تیرشان.	
خهم و جه خار.	د هر دوداخ
فیله مانگه ، له میسی ، نه خوشی په که مندا	د هر دهمانگه
دیگری. تووشی نیسحال دهی.	
سورانه یی بی جی : (نهم دهرکاودمکت لی	د هرکاودهرک :
چیپه ، بز له مالی خوت دانانیسی ؟)	
شیپانه ، بهر دهرگا ، « آستانه » .	د هرگانه :
پارچه زهوی چووک و زیل لی دراو که بکری	د هرمال :
به شینا وهرد.	
هاتوچنی دهری مالی بز کاری میوانداری و	د هرژووورکردن :
شتی وا.	
خونزینه، به دزی یوه خو لکار بواردن.	د هر دزده :
وهری خستن : (بهم بارانیه نهم کوپت بز	د هرپی کردن :
دهرپی په کرد ؟)	
دستگر ، وردهکاریک که زود وختی	د هرگزگر :
سنةتکار بگری .	

- دەزگرفىسى : پۈل بە قەرز دان ، چاڭە لەگەل كۆرەن .
 دەزىلە : ھەدا دەزوى بارىك .+
- دەزارىژەنگ : نان وى ھەنەكۆرەن : (لىنى دەزارىژەنگ نا ، ھەتا
 ۋەدەرى نەناۋازى لى نەھىتا) .
- دەس بەسەردا : لاۋاندەنە ، ناگالىيۈن .
- دەس پىنشخەرى : پىنش دەست بۈن ، دەست ۋەپىش خىستەن .
- دەستار : نەزەندە ناۋە كە كارى ئاۋداشتەنى پىسىنى
 بىكرى : (كەنى يەكە تەقىۋە ۋە دەستاونىكى ئاۋ
 پىدادىنى) .x
- دەست پىنشخەرى : دەس پىنشخەرى .
- دەست كۆز : ھەيۋاننىكە ھەرىز گۆشت سەرىپەپى ، نەك
 لەبەر نەخۇشى يان گۆرگ لىدان .+
- دەست كەلا : نەرى دەپىتە دار دەستى يەكەك .+
- دەست گران : نەكەسە دەستكۆزى زوۋ دەرى .x
- دەست مېز : مېزۆك دان ، فرچەك دان ، بىنچوۋى ساۋا لە
 گوانى داىك ھەلخستەن .
- دەست لە كراس : ۋە بەردان ، ناھومىد بۈن .
- دەست رەست : دەست دەنىۋ دەستى يەك نان ، دەستى يەكتەر
 ماچ كۆرەن .
- دەستبەارە : بەشەدار بۇ ھەلكرەنى ئاۋرۇچكى مىندالان .
- دەستبەراۋ : نەزەندە ناۋە كە پاراۋى توتنى پى بىكرى .

دسته‌چيله : ئەر داره باريكانه كه له ئاوری ماله دراوسی

دادهگیرسینترین بۆ ئهوی له مالن ئاوریان پێ

بکړنټه. x

دستهک : چهند داری کورت و باریکن ، له چهند جینگاه

له کاریته ده‌بستین و له هر لایهک کسینک

شانیان به‌ردها. x

دستهوار : میقداریک نان بێ ژماردن : (دستهوارینکم

نان له پیش دانا همووی خوار) .+

دهستی دهستی : دستاو‌دهست پێ کړن ، حواله به گواله :

(دهستی دهستیم پێ مهکه) .

دهس دهسینب : ئەر پاره نه‌غدهی به قهرز ده‌ری بینجگه له

شتوومهک.

دهسخور : قبولی ، برینج که نه‌پانیوری و نه‌کړنه پلۆ :

(به دهسخورم لێ تاوه) .+

دهسرازه : ئەر شریته وئەر په‌رزیانی مندانیان له لانکه دا

پێ داده‌بستری.

دهس‌زیشتن : ده‌له‌مندی. +

دهس‌زیشتو : ده‌له‌مند.

دهسه‌شکار : په‌ک کهوت ، دهسته‌شکار.

دهمکو : دمک ، هسی ، یاخوا : (دهمکو مالت خه‌رابی

بۆ کاری کړت) .+

دهلق : نایلونی روون بۆ په‌نجهره : (شووشی

په‌نجهرمه‌کمان شکا ، دهلقم لێ داوه) .

دهم چه‌قل : چه‌قل دم ، کسینک دم و شه‌ریلاکسی

رهقله و ناشیرین بی .

دهم دادان : لهوهرانی ئاژهل : (ئهم بزنه نهخوشه دهم
داناذا) .

دهم دهها : بهرمهبره ، دهسو : (دهم دههای بهیانی خهبرم
بفوه) .x

دهم سارد : دژی دهم گرم ، تاژی بهک که له نینچیر گرتن
چالاک نیه .

دهمگانه : دهمگانه له دارمازوو ، داریهپوو ، دارقمیسی و ...
دهدی نهک هر له دار مازوو .x

دهم لهپوش : دم له پوش ، نهوی له بهش کردن دا هیچی
پی نابری .

دهم لهدهم نان : لهگل کهرتنه شهر و چقه : (دهم له دهسی
مهنی) .

دهم له کالان

نهکهرتن : لی نهبرینهوه ، قسهکردنی بی وچان : (سنی
سهعاته دهسی له کالان نهکهرتوه) .

دهم و ددان : دهم و دیان ، زار و ددان .

دهمناش : کینشی نهفامانه ، دهونه ناش . دهمناشی
گرزالی یان بهناویانگه که داستانی خوی هیه .

دهمزل

دهنگ نهدان : قسه نهپوشتن : (کاکه نهمن دهمنزم دهنگ
نادا) .

دیاردی : نهو کهریشکی لهسر لان دهیفریتوره .

دیند : خوشکی میزدی ژن . خوشکی گهره « داد » ه

نهك «دند» x.

ديدارنا خرمهت نهمي دهمري و ناراتي ديستنهمي
خزوشيستنيك دهاته بن گل.

ديمانه : يهكم شت كه سر هل دها ، يهكم چلي
ينيستان و گزوكيا كه سردهوديني : (ديمانه
داوه ، ديمانه هاتوه).

ديمبلي ميمبلي : بريتي يه له تپل ودهمول و زوپنا و نهوشتانه.
ديمكار : زهوي ديم ، دزي بهراو ، پشتاو.

ديمكار : نهو شته ي به ديم دادمچيندرئ : (ينيستانم به
ديمكار كروه).

ديمهړه : چولهكه ديمهړه ، پاساري .

ديمهكار : ديمكار.

ديواودهر : بريني نهم ديو نهو ديو : (گوللهكه ديوار و دهر
بووه) +.

ديواوديو : نهم ديو نهو ديوي چيا : (ديواوديوم پشكني
چله رنواسنيكم لي نهدي) +.

پیتى ر

- رابوردين : رابوردين، نهك رابواردن. x
 رابهستن : ناو ههلبهستن له جزگرا بۆ سهر شيناوهرد. +
 رابهستن : پىچانى برين. +
 رابهستن : پىچانى ئىنداميك له بهر ئىنش يان به برۆ :
 (قامكى خوى رابهستوه نازانم راست دهكا
 يان نا؟).
 راپازنين : گوشيني جلى شؤراو.
 راپازنين : گوشيني پىغىرى تازه.
 راتلهقاندن : راوهشاندى دهرىك كه شتى وردى تىدا بى :
 (سىبرى كه وهك گهنم چۆن كهوتيه ، گىژى
 بىژىنگ و راتلهقانى كه) « خالسىن »
 راتلهكاندن : بزواندى توندى كسىك بۆ له خو ههستاندن.
 راخزين : راخوشىن براكشانى ئىستىزه لهشودا (شهاب).
 راخزين : رۆشنى لىنكاوى مار: (مارىكم لهبر راخزى).
 راداشتن : راگرتى چرا بۆ نهوى خهلك له بهر شوقهكى
 بهرپى خويان بىين: (چراكهيان بۆ رادىره) +.

- رادداشتن : بډاگرتن : (نوو سنيوم بډاډاښتن وهری نهگرتن) .+
- رادان : رينگه پندان .
- راديه : راتبهي فقهی يان ، نوره که قوتابي يانی ناييني نان و پينځوريان له مالان کو دمکرده .
- رادهر : وهينش خودهر ، لهډاډانوره هاتوه .
- رازبينؤ : راست ويؤ .
- راست بهراست : بهرامبربرويهرو : (راست بهراستي من يهکنک ديار بوو) .
- راسپنزان : ناکامی راسپاردنی کمسینک ، نهک راسپاردين .x
- راست کردن : پهراندنی بهشیک له حيساب بز خشت کردن : (نوو ۱۵ قرانه فري ده و هيسابهکه راست که) .+
- راسته : ولاغه بهرزميهک که کاتي پهرينهوه له چومي قول خوی بهسر تعيشتی سرهوهی دا دهفا (چاپ بی يان راست) .
- راستهی : يهکسر : (راستههين هاتوومه نيره ، نهچوومه هيچ مانیک) .
- راشکان : درهنگ بوونی شوی : (شوی زرینگاره راشکا ، شمعیتان سامی له خوا شکا) « هينمن »
- راهنان : کهوتنی داروهرخت .
- راهناندن : برینی دار و هلکنندنی .
- راهناندن : بریتی په له خستن له زورانی دا .

هه لاتوو.	راکریوو
راکریوو.	راکرده
هردهوام : (خوا راگیر و راوستاوت کا).	راگیر
حسطن : (دارنکی گهردهم رانا، دهبار داری بیداوو).	رانان
حسطنی بنیادهم به زورانی : (دهگری راجووم، رام نا).	رانان
سپییایی یهک کهله دهم وچاری ژنی نووگیان پیدا دهیی.	راو :
شیلای ههنگوین.	راو :
توورمهکی خام کهبژ پالوتنی شیرنژ و پهنیر و... بهکار دهبری. به پالوینی شیر ناگوتری. x.	راوهک :
راوهکولسهرکانیاو.	راوهکانی :
هرچی رابخری بۆ لسه دانیشتن.	رایهخ :
شتیک کهچهند لکی لی بینوه : (رایهکسی ناو ، رایهکسی جاسووسی) ، شههک.	رایهلهک :
خزگرتن، دهوان ، گووردان.	رسقان :
نوهی له رشانوهدا بهدهمی بنیادهم دا دیتوه.	رشوو :
پیشبرکه : (وهه رقبهرقه بکهین بزانی کاممان زوتتر دهکینه نهسههه).	رقبهرقه
رهمانه، رهفیسکه ، بن نهژنق : (بهه کاره داست ده رمانهی خفت کرد).	رمانه :
رهمل، رهم، خیز، چهی.	رمل :
چن، بیستان بن نهه کهسهیه که ههوه	رن :

بهره‌مندی لى دهکاتوره سکه توره که هبل
دهکانتوره. x

رنده : پارچه تهنه‌کيه‌کى کون کونه پهنيرى
پى رود دهکن.

رود : کهرو، برش : (نانکه روى هيناوه).

رؤ : خور، هتاو. +

روپير : « سطح » ، « مساحت »

رووت بوونه : جل داکه‌ندن : (تاوکه قووله رووت بهره با
وهنيوکه‌رين) +.

رووخک : زهوى بهک که نه‌گر چالى لى هه‌لکه‌ندري،
ديوارمکانى تى دهرووخى. +

روودار : بى شهرم وحيا : (هينده روودار بووه تامى
نماوه) +.

رووزه : جوریک گرکيه پينسته‌کى زوره. +

روسه‌کنان : داسه‌کنان، نارام گرتن.

رووشال : چهرمى تهنک که له ناكامى رووشان دا لشم
هبل دهبي : (رووشالنيکم لى هه‌لبوره).

رووشه : رووزه، جوریک گرکيه.

روقرمان : تیک قرمان ، تیک رووخان.

روقرماو : تیک قرماو.

روئاس : روئاس، بنى گيايه‌که ريسى پى رنگ دهکن،
رنگى سووره و کال ناپينته.

رهپناوک : سمل، بنه‌گيايه‌که ژنان بۆ زينت و بۆنه‌کى
وهخويانى دهخن.

- رہپال نان : وک جنیو بہکار دہری ، یانی شتہکی رہپال
دہنی.+
- رہین : کزدان، جی یک کہ نگہر بارانیشی لی
بیاری نہینتہ قوہ.+
- رہپرہپ : تہپتہپ.+
- رہجا : تگا.
- رہجہبا : رہنیو : (نہر ہموو توتنہ بہکی رہجہبا دی ،
واتہ بہ کی رہنیو دی).
- رہحم : بہزہی، دل نہرمی .
- رہخش : نمسپی بہناویانگی رؤستہم : (رہخش ہو
رؤستہمی ، گاران ہو نووشہمی) . « مہسالی
کور دی »
- رہزاسووک : ٹیسک سووک ، خوین شیرین : (لیو نالن ،
دہم بچووکن ، خوین شیرین ، رہزاسووکن)
« ہینم »
- رہش برون : ناو ہلمژینی زہوی.+
- رہش ہمشہ : جوریک مراوی یہ.+
- رہش کردن : ناو دہزوی کردن.+
- رہش کردنامہ : کوزاندنہوی حیساب لہ دہفتہردا.+
- رہشکوڑ : رہشکوڑی، تیرود.+
- رہش وہسپی : ہرجوزہ کاریک : (نایہلم دست لہ رہش و
سپی بدہی ، واتہ نایہلم ہیچ کاریک بکی) .
- رہشہ : بانگ کردنی کہسینک کہ رنگی رہش ہی.+
- رہشدار : داری جہنگل وک دارمازوو داریہروو.+

رهمشه زيزانه : زيزانه رهمشه ، زيزانه رهمشه ، دانينكى ورد و

رهمشه لهگل گنم دمكوى .

رهمشه سال : سالى بى بهفر .+

رهمشه شوى : تاريكه شوى نهنگو سته چاو .

رهمقاندنهره : کوتانهوى كانزا .

رهمقاندنهره : رهمقاندنهره دهرن (ومختنيك دميانهوى

دارستانيك بكنه كينلگه ، دارمكاني له ريشه

دهردينن . بز سالى دوايى رهگه دارمکان هه

دهمهنهره . هه لکندنى شو غهلفه تازانه پيني

دهلنين رهمقاندنهره) .

رهمقاندنهره : جنيو پى دان : (دايك ويابي رهمقاندنهره) .

رهق کردن : رهق کردنى نالتهى پياوان .

رهقه شق : تيرشق ، بووزوويك كه ومختى رايهل کردن

شق ، واته سرششى نذر لى بدرى .

رهمه : كورت كراوهى « رهمزان » ناوه بز پياوان .

رهممزان : مانگى رفتوو ، نوهم مانگى سالى كوچيى

مانگى .

رهممزان : ناوه بز پياوان .

رهممند : ديوارى وشكهكهك .

رهمه : بهستى دم چوم و روپاران .+

رهمقول : رفتول ، تيتول ، شيتال ، دپراويى داوينتى

كراسى ژنانه .

ريخن : مندالى نيسحال كه كز و لاواز دهى .

ريخه شكه : فيراندن ، نهخشى يهكى ناژمه كه نذر

- ریزمن : لووزھوی تاو. +
 ریزمن : نیرینهی چۆم ، جینگای مەرقول و بە تاقەتی
 چۆم. +
 ریزھو : ریزمن، لووزھو. +
 ریشولە : زریزە، ئو بەرھە کە بەھاران گویز و داری
 بیکە دەری دەکا و نوای ماویەک دەھری. +
 ریک دەرچوون : ریک هاتنەوہ : (یەکی نوو سنیوم وئ دان ریک
 دەرچوون).
 رئی کردن : جینگا کردنەوہ بو دانیشتن : (ریم کە با
 دانیشم).
 رئی کردن : باش بو نیشانە چوون : (تەنگەگەم خانبەرە و
 رئی یە ناکا).
 ریک دەھوان : بە داشکاوی : (مەرچی یەک مەبە ریک و
 رھوان پیم بئی).
 ریک هاتنەوہ : بە قەد یەک هاتنەوہ.
 ریکەوتن : دەست کردن بە نان کردن : (بەیانی زوو
 مەیریم شینلا و لەگەل تاو هەلات رئی کەوتم). +
 ریگ : رەگ. +
 رین : ریمان : (هیشتا رین زوڤ لەبەر ماوہ).

پیتى ز

- زاخاودانه : مشت و مال کردن : (خنجره مکهم تازه زاخاو داومته) +.
- زاربلاو : زار بهاوار، قسه تی نهوستانو.
- زاربهاوار : زاربلاو، قسه تی نهوستانو.
- زاردروو : نهو جوال و تهلېسیه که پر دهکری جا دهووری . بهکار مکش دهگوتری زاردروو.
- زاردروون : درونی زاری جوال و تهلېس.
- زاردروون : بریتی یه له برتیل پندان.
- زاردروون : رینگای قسه کردن به یه کیک یان به خالکیک ندان .
- زارهوهدر : برینی نهم دیو شو دیو ، دیواودهو.
- زارهوهدر : ژووریک که دهراکسی له روی دهوی بی، نک له دالان.
- زاگوون : پرشت، کارلنپاتن. x
- زامنه : نامرازی داخستنی چه خماخی تفنگ و دهمانچه.

زائین :	لی ناگابوون ، « دانستن ».
زاواپوک :	چپایه که له نیزیک مه‌باباد.
زاوابند :	ئو زاوایی دمچینه مالی خه‌زووری ده‌زی.
زرنگانسه :	زرنگانیهوه ، نیشستی خشت و خالی نیو ناو. +
زرنوق :	چرسکایی رۆن له سهر شۆرباو.
زرنیق :	کانزایه‌که.
زه‌زییل :	زیل و زال.
زرمه‌ندی :	گیایه‌که وه‌ک معندی دمچی گه‌لای ورده.
زریزه :	ریش‌زلی گویز و داری لیزه‌وار که به‌هاری
	ده‌ری دما و دوايه ده‌ری. +
زگ دان :	ده‌ری‌رینی به‌شیک له دیوار که نیشانه‌ی
	رو‌خانیته‌ی :- (دیوار که زگی داوه).
زگ مه‌شکه‌ی :	زگ زل.
زلق :	قولتی ناو له کولین دا : (زلق زلق دم‌کولنی). +
زله‌موو :	ئو دان‌دانه مووانه که له جینگای بی موو وه‌ک
	لامل و سهر و رو‌مه‌ت ده‌روین.
زلی بی هونه‌ی :	بریتی یه له که‌سینک که به‌قه‌لافه‌ت گهریه
	به‌لام هیچ کارینکی له‌مه‌ست نایه.
زمان پاراو :	زمان ره‌وان ، به‌دم ورو.
زمان گه‌ستن :	مه‌ست و مه‌خبره‌هاتن : (که ته‌مه‌م دی زمانی
	خوم گه‌ست ، گوتم نه‌م ماسته بی موو نیه).
زمان له به‌ری	
پن دان :	خه‌لتاندن ، فریودان.
زمان لی کوتان :	به‌گزیی لی کردن له‌لای ده‌سه‌ل‌انداز.

زمان	هلهنگوتن: قسه له زارد هرچوون.
زمان	هلهنگوتن: لاله پتیی، قسه باش بۆ نه کران.
زیمه:	شیشیی ساچمه زهن و تفهنگی رهشولی.
زیمه:	تمبه، دهنگی کهوتنی شتی نهرم و قورس.
زنگل:	زنگل، قهتره: (ئاوێگ له سههر کوئمانی و نهستاره زنگل زنگل) «فولکلور»
زوبه نهو:	خهرا خهرا.
زوباد:	ههر نه گهره.
زورک:	جی یه که به ئاوی بارانه نابینه قوب+.
زورکان:	زورک+.
زوردهو:	ئو شتانهی له خوری و موو دروست کراون:
	(بۆ زوردهو یانسی بونی سووتانی خوری و موو).
زوتلو:	زوتلو، ههزارین.
زهبره شین:	ئو هی به دهست و زهبره و خه لک لینی دهترسن.
زهردهو سوور:	تیکه لاوی رهنگی جل و بهرگی ژنان: (زهردهو سوور تیکه لاون ژن و پیاو هه رایه) «گورانه»
زهرهوماه:	شاخی حهستم.
زهردهو قهپی:	جوریک مارمیلکی زه لاهه.
زهل:	جهگن، گیایه که دهکریته حهسیر.
زهلیل:	بریتی یه له کهسێک که نه خهشیی گولیی گرتوه.
زهلین:	خووسانی زهی، ئو زهی یه که ئاوی زدی لی نراوه: (به جاریک زهلیوه).

- زنگل : زنگل، دلۆپ، قەترە، زەنگول.
- زەنگە : زەنگە، زەنگانە: (زەنگە نەمى لـ سەرم نايە).+
- زى : ناوە بۇ ئوچۇمى كوردستان : (زى يە چووك و زى يە گەرە).+
- زەيقەتى : تەنگانە، سەرما و سۆلە يان بەفروياران ھاوكات لەگەل نەبوونی زەمەريان ئالغى مالأت.
- زىارەت : چوونە سەردانى پىارى گەرە.+
- زىان كوردن : زىن كوردن، مەر وگاران لە مەزراى چىندراوى خەلك كوردن.+
- زىانەخرو : سەنگىكە كە فەرى دزىنى مەشكە و بودانە و ... بووى. +
- زىرد : كولكىكى سەپى يە كە هەيشووە بەرسىلە دەرى دەكا و دوايە دەى وەرئى.
- زىرد : بەر دەى ئاسن، ئوھى بە كوتان يان بە بېرەند لە ئاسن دەيتتە.
- زىرەمەندى : زەرە مەندى، گىايەكە.
- زىلك : ژىلەم، پۆلى نيوھدامرگا.
- زىوان : كۆن لە مەشكەدا : (مەشكەى چاكە زىوانى تىدا نىە).

پیتى ژ

- ژارگرتو : ئىمى شى ژاراۋى خوارىو ، ئىمى
خواردنى كۆنى خوارىو و پىنى نەخۇش بوو.
ژانېر : ژانېر، لەجياتى « مسگن » بەكارىراو.
ژاندارم : پۇلىس، ئىمىيە.
ژۇنكە : ژنى نابووتەكە، « تصفير » ى ژنە.+
ژىم بوردو : جىم بوردو، ژىم موبو.
ژىمك : جىمك.
ژىمىمار : جىمىمار، وىك قوزۇلقورت و سىندان.

پیتس س

- سارده : جزړېک کوانه زږدجار نهخوښی پي دهری.
- ساردهبرین : برینی کونی وژان هاتو.
- ساردهکيل : جوت کردن و تلو چاندن له ناخري پاییزدا.
- ساردهکيل : نو دمنلی له ناخري پاییزدا دهچیندري :
- ساردهوېوون : ساردهوېوونه.
- سازوپاز : حازر و ناماده.+
- ساقېږ : برینی زږدگوره.+
- ساليې : سال بواردن : (همو ساليې بهسرم دمکاتوره، ساليې نيه).
- سامان : خوياني کفرارهی گنم و جز.+
- ساملته : تلغه ويغنيک که له پاشکزی زين قايم دهری و شتي پي هل دگیری .
- ساندن : نستاندن ، بهزږ نستاندن .
- سايهچور : ناغايېک که رمصيت له دي يکې دا دولتمند دهيون.+
- سپيتلړک : داريک که بي نهری برابی وشک بوويی و

- تویکله‌کی لی بوو بیتیره.
- سپیلکه : نهر دهنکه گهنمانه که پاش گیزمکران له
تویکله‌کیان دهرنه‌هاتین : (گهنمیکی خاورینه
به‌لام سپیلکی زوره) +.
- سپیلکه : هیندیک گه‌لای سپی به له نیو چادا. چایهک
سپیلکی زور بی به پمسند دادهنری. +
- سپیه‌رؤژ : رؤژی نه هور و نه ساو که کشه‌هوری سپی
به بهری ناسمانه‌ه بن.
- سپیه‌لؤک : سپیتلؤک .
- سپیه‌هرمی : چوریک هرمی به.
- سرو : نسرؤ، شاخی حیوانات. +
- سرووت : ورده‌ی نهر شته که مشک خواربوریه. +
- سزین : ژانی برین له گهل خورودا.
- سلؤنستانده‌ه : جوابی سلؤدانه‌ه.
- سموره : فارسی به‌کی « سنجاب » ه نهک « سمور » x.
- سمه : پاشگره بهمانای کونکر : (کهنده‌سمه) +.
- سند : تزیینه گل یان ورده قهند و... ی پیکوه نووساو :
- (سندمگل ، سندمگزر) .
- سندان : نه‌خوشی به‌که نسرپ و ماین و کهر دهی
گرن. +
- سنده : سند.
- سنگ رهینش
- کروین : خزنواندن، سنگ دانه‌پیش .
- سلی : کوانیکه له رهشولاخ دی. +

- سوار : تنگ : (پشور سوار واته پشورتنگ) +
- سواله : مالزی گه نگی دروینه کراو. پپی دست
« دسک سواله به » x
- سوانه : لئواری بایزو ، لئواری پزو به فر +
- سورت : پاشگره به مانای سورتاو : (تاو سورت بووه)
- سلدره : گالتجار : (گورگ ته گر بیربوو ده بیت
سولدری سه گان) « مسلی کوردی » +
- سورازه : گیاهی کی کونستانه له گل شیریز تیکل ده کری
و ده خوری .
- سورگ : بن گه لای تووتن که به برکه که میوه وشک بی ،
یان به بی به شیشه کردن وشک کری +
- سورگ : جانمیریکی چوکلی رنک سورده +
- سورمپیژ : چاری پر له کل +
- سورمپی : جزیک قوماش بوو +
- سورمپنگ : گیاهی که گه لاکسی وک پنگ ده چی به لام
ناخوری .
- سورمپیل : دار و دهونیک که پاییزان گه لاکسیان ناومری و
هر به یزه سور دهی .
- سورکه خای : خویکی کم .
- سوی بوونه : تامر زویی زرد بو خوار دینک یان شتیکی دیکه :
(بز گشت کمریک ومخته سویم بیتره) +
- سویق سولقدان : تامه تامه دان ، نیشتیبا بزواندن بی شوی
خواردنی له گل بدری .
- سهبنیسی : بریتی به له هه لامتی توند +

- سببته پانکه : سببته ، سببته و مک سینی .
- سببته قوولکه : سببته قوول که هور و هولی تی دهنین .
- سبحاره : مقامیکی خوشی کوردی یه .
- سبحندی : بهلفی ، جامی پهل .
- سبر : پیر : (نام مانگایه سبر بووه ، بی فروششی
باشتره) + .
- سبر : لووتکه ، بهرزایی : (تاو له سبرانی داوه) + .
- سبرئه سپانه : مالنیکه که له کاتی بووک دابهزاندن دا پنی
دهدری .
- سبرئه ستوربوون : وهرزی له بهر بیکاری .
- سبراسوی : بریتی یه له بهسبر کردنهوه : (سالنیکه
سبراسویت نه کربوون) « سبرابهسوی » یش
دهگوتری + .
- سبراوهرد : لهگل سنور دهگوتری « سنورو سبراوهرد » ،
کوشان ، خلود .
- سبربرده : سبرگوزشته ، بهسبرهات .
- سبربرین : بریتی یه له برینهوی سبردا : (به هزارتمن
سبرمان بری) + .
- سبربزاوتن : بی نهمری کردن : (فیزی سبر بزاوتن بووی ،
نهمرم سبرت نهمرم دهکم) .
- سبریتهال : قسمی ناخوشه بز ژنان : (دملی دهگلت نایم
سبریتهالی مه به کوزین) « فۆلکلور »
- سبریسهلی : نو کسمی لوی به سبروه بی .
- سبریسهلی : سبریخهم ، بریتی یه له تازیبار .

- ساربه‌هوی : نو ژنه کسب‌سار ژنیکي دیکه چوو.
- هاریوکیان « هوی سار » ن. x.
- سارپیکه‌هوان : بریتی به له سرته کردنی دو یان چهند کس
پیکوه. +
- سارپنوهان : هاول بهر پی گیشتن : (ریواس ساری
پنوهاره). +
- سارچه‌له : شه‌چره‌نامه.
- سارچویی کیش : نو کس‌سی له داوت دا سارچویی دهگری :
(له‌گهل تومه سارچویی کیش). « فؤلکلور »
- سارچوون : چوونه‌سار : (سارچوونی ته‌خت بونی
سرداری پی دهوی) « سیف » . +
- سارخستن : خستنه‌سار ، لی زیاد کردن. +
- سارخات : نام سار و نو ساری خته‌جووت . +
- سارخات : ساردیپ ، سارم‌مشق . +
- سارداو : لژی بن داو له مه‌کینه‌ی خیاتی دا. +
- ساردپ : به‌شیک بووه له بووزوو که له جیاتی هه‌ده‌ست
دراوه به جولا. x.
- ساردهسته : سارقولی کراس و کوا. +
- ساردهسوی نان : سارپنوهان ، تازه په‌یدا بوون.
- ساردهسوی نان : سارپیدا‌گرتن و تماشاشا کردن له پنا و
پسیوان پا.
- ساردهمکه : ساردمکه ، ساریوشی مندالی له نیو لانکه‌دا
که راستی دم وچاوی به‌رزه.
- ساردیر : چاندی توو و پاشان ناودانی .

- سهرپا : باقی ، باقی دانسه : (سه عاتکه م له گهل
بگورپوه سهر تمننت سهرپا دهدهمهوه) .
- سهرپشه : گياپه که ، په پنه که ی دهلین ره بناوک +
- سهرزار : سهرپوش ، دهرخونه ، نهوی له سهر دهر و
نامان داده نری .
- سهرسنگ : سنگی مریشک و په لهور : (گوشتی ران
خوشتنه یان گوشتی سهرسنگ) +
- سهرسونگه : شیننهی ، به کاوه خق : (نم کاره به په له ناکری ،
به سهرسونگه باشتر ده کری) .
- سهرشان : قایشی سهرشانی فیشه کدان +
- سهرشانه : بهرپرسی شانهی حیزی +
- سهرشور : قهره واش ، نهو ژنهی بو خرزمستی خانمان
را ده گیرا .
- سهرکردن : تیژیوونی تیغ : (وهه تیژ دهن سهرده مکن ،
فتوای کافریم دهرده مکن) + « هژار »
- سهرکردن : سهری تووتن وگیا ی دیکه قرتانندن +
- سهرکردن : قیممت بو دانان : (تری په کمان پهک و بوو
به گهنم سهر کرد) +
- سهرکردن : وه سهر کردن : (باراشه کت سهرکه نوره) +
- سهرکردنایه : کمیک راکشان ، سرخو شکانندن +
- سهرناس : پسپوږ ، نهو شوانهی حیوانه کان باش
دهناسیتنه .
- سهرخوار : هه راز چوون و داگه رانهوه : (سه عاتیکه
سهرخواری ده کم) +

ساروود هروو :	سارو سامان : (مالنکی بنی ساروود هروویه) .
ساروشده :	سار به شادهوه ، سار به پینچهوه .x
ساروقوون :	ساروین : (پیواز مکان ساروقوون بکه واته ساروینیان لی بکهوه) .
ساروشکینه :	سارشکاندناره : (نمروده ساروشکینهی نهم منداله مهکه) .+
ساروقند :	بنی خر و باریکی کهله قند : (کابانی دهوله مندنی ، مهکت ومک ساروقندنی) . « فزלקوز »
سارین :	لای سار ، دژی پی بین به مانای لای لاق . زیاتر بل قعر و جینی نه خوش به کار دهبری .+
سارینگار :	قراخ ، سنور : (له سارینگای زهوی یکهی نیمه هیندیک گیا بسرو) . تنگانه .
سهلاتی :	به لا ، نفرین : (سه لا له نهقلت) .+
سهلبه :	بیلی کهک لی خوین .
سهمل :	لاسکه گنمی گیرمکرای ورد نهجو : (سهملی تنیدا ماوه) .+
سهمل :	لاسکه کهم که بز ناخنینهوی کورتان همل دهگیی .+
سوزمله خانم :	ناوی گورانی یکه : (کنیچ له باخلم دا سوزمله خانم دملی بز قرانیک) . « مهملی کوردی »
ساهر :	سهگ وهر ، وهرینی چاند سهگ پیکوه .

ساورینخ : ساومگوو ، بریتی یه له ورگنی زدرخوری
کارنه کمر +.

سنی بهنگی : بۆ کزیه دهگوتری ، مایهست سنی لیزگیه :
(کزیهت کرهون سنی بهنگی) . x «فۆلکلور»

سینچه : بهرنکی دارمازویه ، بۆ خوش کردنی پینست
به کاردی .

سیخورمه : نقورچ ، نقورچک x.

سنی دهری : پانجهری سنی تایی x.

سیرمکه : گیایه که وهک کههر و کوپاده سیرمکئیوله نیه x.
سیرمکیش : بریتی یه له نازار و جهزبه دان : (و ملاز
سیرمکیشته دهکم) .

سیره : نیشانه گرتن : (سیرم لئ گرت و تهقم
لئ کرد) +.

سیره : سرنج : (سیرم دایه) +.

سیرهت : بۆ کیری منداڵ و پیاری گهره به کاردهیری
نهک هر بۆ منداڵ x.

سیسره : دهعبایه که وهک کولله رهشه ، له خانوان دا
دهژی ، جاجم و پۆیه شمین و بهرمال ناهیلئ +.

سنی کوت : نایه که له سنی بهشی بهرهم ، نوویشی بۆ
رمعیات و بهشیکی بۆ ناغا بی ، پینچهوانی
سنی یهک .

سیگهری : جۆزیک ههلووچی ترش و ورده .

سنی گر : مشهخۆر ، مفتاخۆر : (بوویه سووری سنی گر؟) .

سنی گل : جۆزیک گواریه : (گولم تو مهگری بۆ گوارهی

سنى گز ، نارىوومه بۆت بىن له هەلنير و كۆ (
 » فۆلكلۆر «

سىواد سىپايى بهياني وسوودايى ئىواران : (سىوادى
 هەل دا) . +

سىوسىيوه ئەر داره يان ئەر ئاستهيه كه لهم سەرئەوسەرى
 باگردان دەكرى و پىنى دەگىزىن . +

سىوولوكه : باندەيهكى بچووكى دهنووك خواره ، وەك
 باشو .

سىوولوكه : گىايەكه بنىكى چووكە لەى هەيه شيرنە و
 دەخوئى .

پیتے ش

شاگه‌شاگ	هله‌په و په‌له‌پل ، وپه‌له‌قاژه کپوتن. x
شاگول :	جزره گولیکه. +
شام :	قامیش. +
شامات :	قامیشه‌لان. +
شان داخستن :	مل دانه کار : (شانی لی داخست تا ته‌وای نه‌کرد دوستی لی هل نه‌گرت) .
شان ویاغ :	شان ویاسک، هیزی دھست و پنجه : (له شان و باهوی خوم رادی) « هینم »
شپاندن :	شینوه کردن : (به کسینکی دھشبینم ، نازانم هعه یان نا؟) x.
شتران :	شوردان ، (شسته شدن) . +
شخره :	شخفره ، باره گیایک که باقه باقه به گوریس لیک به‌سترایبی. x
شخل :	نهامی نووسی سالی داری لیره‌وار. x
شرم برمین :	تینکل پینکلی ، بی سهره‌به‌ریی .
شمر و وپ :	رووتله ، دپاو .

- شک بۆچوون :** گومان له کەسیک کردن له دزی و کاری خراپ دا : (شکم بۆ نادر دەچی) .
شکرانه : سوپاس ، شوکر .
شکرانه‌بژاردن : سوپاسی خوا کردن، شوکری نیعمەت .
شکرانه‌کردن : شوکری نیعمەت .
شکست : شکاو ، نۆزراو له یاری دا .+
شکل : بریتی یه له شتی شوخ و شەنگ : (نەسپەکی دەلنی شکله) .+
شک لی بوون : شک بۆچوون .
شک لی کردن : گومان له کەسیک کردن که کاریکی خراپی له بن سردا بی .
شکۆ : شەرم : (شکۆیه مەکه ، به له‌باری نان بخۆ) .+
شکۆ : پارێز ، « احتیاط » : (به شکۆیه چوووه ژووری) .+
شلپ وهێن : دەنگی خۆ له ئاو هاوێشتن و یاری پێ کردنی ئاو .
شلوق : ئالۆز، نەهەجمیو : (ماشەللا مندالیکێ شلووقه) .+
شلەپەتە : ئەرکەسی ناتوانی ببێتە زاوا (عین) .+
شلەخەجی : ناوی گۆزانی یەکی کوردی یه .
شملی : بەری گیایەکه دەبرژی و دەهاپری لەگەڵ نان و کولێزەمی دەکن ، بۆنی خوشە .x
شن : داریکی لێ‌هواره گە‌لاکانی ورد و خشتن .+

شوان، ئاژەلدار، ئەر كەسەى كارى شوانى يە.	شوانەزەلە :
قوون، كۈنى پاشەوە.	شۈپ :
رەوان، ئىسحال.	شۈرەك :
دەفەى جۇلايى نىە، بەشىكە لە دەفە كە لە	شە :
نەزىك سەد پەرە قامىش دەرەست كراوہ و	
رايەلى پىذا دەرەوا. x	
شەلال: (شەتلى خوين مەرەكەوشىنى	شەتل :
شەمزىن). « هەزار » +	
شەختە.	شەخسە :
ناوہ بۇ پياوان .	شەخسە :
شەرت وىن شەرتى: بى وەقايى ، پەيمان شەكىنى : (شەرت و بى	
شەرتىت مەطوومەى داوہ ، داخوا لە كۈنى تر	
بىيات ناوہ). « فۇلكۇر »	
كەسەىك كە شەش قامكى لە دەستان بى.	شەش قامك :
شەشەكان ، مانگى دواى رەمەزان .	شەشلان :
هەنگاو ، هەنگاوى ئاسايى.	شەقار :
ماندووبوون.	شەقارشل بوون :
بەرىنەوى دار بە شەشەشار : (شەشەكىشى	شەشەكىش :
نەكەى ناقتەشى). +	
	شەكر لە دەم دا
قەسە لە بىرمان : (نەقز شەكرت لە دەم دا بى،	بوون :
واتە قەسەى خۆت لە بىرەى تا مەن قەسەى خۆم	
دەكەم).	
گوڭنى يەكە كە شەفرەى لى دەدرى بۇ كەتيرە ،	شەكرە :

- زهرده گوڼی نیه. x.
- شکې : چرمی رهق هه لاتوو. +
- شکې : داریکی لڼږهواره له بنه مالای بېروو که گه لاکانی
زږد پانن.
- شه لایې : تېرانی و شینایی دهم چوم.
- شه لته : خرار، یان تلپسی گهری کاکینشانه ، نهک
رهشکه. x.
- شه لکه : ناژملی شل (بیست سرم شلکه له مالن
گنډاوتهره). +
- شمسی : سهملی بهرتهای زستان که درهنگ
دهوتیتهره.
- شهادی : دوشو بهرله نیستا ، واته « پریشب » ی
فارسی نهک « دیشب » . x.
- شهوینر : دوشینی مهرومالات له شهردا ، که زیاتر
پاییزانه. +
- شهوترادی : سنی شو بهرله نیستا ، شهوری پیش
پیزی شو.
- شهوډامورسان : ماچی شهوانه له جی ژوان .
- شهوژستان : په کم شهوری زستان ، « شب یلدا » .
- شهوکار : شو کسمی له جیاتی رژډ به شو کار دهکا. +
- شهوهمینور : سوالی شهورانی « جمعه » .
- شه هوت : ناوی پیار ، معنی .
- شه هوت : هموس ، نارهنوی جینسی .
- شهوهر : پزله دهونی چر .

- شیت وینت : کمسیک که له خلوه توووه دهبی و دهتوری .
- شیخال : پهله ههوری سپی و دریزووکه .+
- شینرانوه : شاردرانوه، لهبرچاوون بوون .x
- شیواوشیر : شیردانی مانگا نوازدهمانگ بی نهوی کاتی ناوس بوون وشک بکا .
- شیردوش : نامرازیکه له مهکی ژنی تازهاوی دمکنی بو نهوه شیرمهکی هل نوشی .+
- شیرشیریکه : مژمه، گولی گوزدوان که منداڵ دهی مژن و شیریکی شیرنی تیدایه .
- شین گرهی : کمسیک که گرهی به ، به لام پنی ناشیرین نهووه و لینی جوانه .x
- شینوخات : ههلاویشتنی سکه و گرینو کردن که به کام لا دا دهکوی .
- شینره : قوڵ ، هیندی داری دریزن له ناخر چینی دیوار دهترین بو نهوی داری سوانهیان بخزینته سر .+
- شینرهبردینه : پیکری شیر له بهرد : (شیره بهرینه له جینی پرژینه) . « هیدی »
- شینره بهرینه : پیکری شیر که له بهر دروست کرابی .
- شینره بهرینه : بریتی به له کمسیکی به روالته بهیمین ، به لام بی غیرت و ترسانوک .
- شینرمخلره : به زیپک و زاگون (دطنی شیرمخلره نهی؟) .
- شینلمان : ناسنی خانوو پی دروست کردن ، « تیراهن » .
- شیله : ددانی سنی سالی یهکسم که له شمش

سالی دا دهکړی. +

شيله گرتوړ : ښتانی ديمکار که پاش داچاننن بارانیکي

کمی لن باریښ.

شین بوونه : له نهکاو دهرکوتن، له نهکاو پیدابوون : (له نهکاو

لنیم شین بڼه) . +

شینوخواړ : نه گيايیه که بو خواردنې شوی ولاغ دهی

هیننوه . x

شیوله : قهقړ، قهقړی پاش کزی : (شیوله بووه ،

شیوله بڼه) . +

پیتى ع و غ

- عادل : ناوہ بۇ پیاوان.+
 عارف : تىگىشتوو، ئاقل: (بۇ عارفان حەرفىك بەسە)
 » فولكلور «.x
 عارەقچىن .+ : عارەقگیر
 عالوسال : پشو لەسەرخۇ ، مەند (اهل و سەل) .x
 ھەبرەش : ھەبرەش، ئەبرەش، لە تىنوان وشك ھەلاتوو.+
 ھەلەم : نەخۇشى ، نەساغى (الم) : (عەلىمى لى
 بىراوہ واتە چاك بۇتوہ) .x
 ھەلىخانى : جۈرىك شەھى سۈورە، جۈرى مشكى .x
 ھەماراۋ : ھەماراۋ، بۇشكى لە كانزا سازكراۋ بۇ ئاۋ
 تىدا ھەلگرتن.+
 ھەمارتە : خانوۋىكە كە بە ئەندازى نەزىمىك دىۋارى بۇ
 كرايى و پىر كرايىتەرە بى ئاھى بىكرىتە
 ژىرزەمىن ، ئەمجار نەزىمىكى ساز كرايى .x
 ھىو : ھۆپ، وشەيكە بۇ لىك لەھەرادان.
 ھىۋاھىر : وشەيكە لەجۋابى عىۋدا دىگۈترى. مەبەست لە

- هیرادانهویه. (بو ئاشنایی بوو دلداریش نهم
 دوو وشه به کار دهبرین.) : غلامقلد
- دهنگی نامافهوم که له گهرووی نهخوش
 دهیستری. : غوراب
- جهرگه، جهنگه : (له غورابی خهوی دا بووم).
 بهزیی، دل نهمی : (که چاوم پی کنهت
 غوریهیم هستا). : غلبایی
- ئاپورا، زلایستی : (غلبایی خهکه که له
 بهرمرکی مزگهتی سور بوو). : غم رهوین
- مندالی خوشبوست، یان دلدار : (له لای
 دایکم به تو بو غم رهوینی). « هندی »

پیتی ف

- ۱- جۆریک تۆزی جلك شوتته ۲- بۆته ناو بو : فاب
 هموو جفوره تۆزیکى جلك شوتن .
 بانگ کردنی فاتم ناوه به خوشهویستی یهوه .x : فاتمکى
 گذرانی یهکی کۆنی کوردی یه .+ : فاتمکى
 بانگ کردنی فاتم ناوه، به خوشهویستی یهوه .x : فاتمیلنى
 تیڭیشتن . : فاماندن
 سهههتای ئهقل پیداکردنی مندال : (تازه : فام کردنهوه
 فامی کربوتمهه) .
 ناوی ژنانه ، چووک کراوهی « فاطمه » یه . : فامه
 تیڭیشتن : (زور دهفامى) . : فامین
 ههلفرینی کهو . : فجوو
 سههرتی ههلهانی بیچوو له گوانی دایکی له : فچک
 کاتی مژین دا .+
 ههراش ، پینگیشتوو ، فراژی . : فراژوو
 دارینکی کوردی ده سانتی میتیری یه ، بهنی : فرفره
 دهنیو بهندی دهخهن و به دهست ههلی

دهسورینن +.

- فرهاویژ : ئو کسکی به شیعر جوین دها.
فریت : رایله ، نهک تیره دان x.
فسکفسک : پچهچ ، سرت و خورت.
فسوس پالوان : فس فس پالوان ، خوزه لکیشی بینکاره .
فشقاندن : دهنگی گهره هیندی حیوانات وهک بهراز.
فشق و هله : فشقاندنی زور.
فشقهفشق : فشقاندنی زور.
فلقوهله : یاری یکه ، سکسی چووک وهک تاقرانی به
تهخته دهکته و به سکسی گهره تینی
دهگرن .
فولولنهکردن : له له لالی و حرامی نهپرسین : (هینده فول له
نزی ناکا ، چی دهست کهن دهی خوا) .
فتمرات : هیلک (سهری به فتمرات دا) + .
فراق : حیات (فراقی لی بیری واته کوشتی) + .
فرخه : ناره بز پیاوان + .
فهرهسال : ترح و دیدار ، سهروسیما : (فهرهسالته
جوانه !) « بهمانووته » .
فهرفیک : خیرهبرمهکت : (به تانووته دهگوتری نه
ترهیه فرهفیکی تو بوو) .
فهلی بن دهنگ : جوریک گهسی مندالانه ، هرچی دهنگ بکا
دهی نوری .
فیجان : فیزان .
فیزان : هلهپانی توینکی توولبی ئو کاتهی دهیانوی

به پپلاره دهری بینن .+	هیزان
هاندراڼی خهلفی دار کاتیک دای دهینن بو	
گوزچان ، فیجانیښ دهگوتړی .+	فیشکه شینه
بریتی یه له بنیادهمی نه جهجمیو .+	فیقاندن
دمنگ لڼوه هاتن له ژیر فشاردا .+	فینار
راکردن، هه لاتن ، له « فرار » ی عمرهیی یوه	
هاتوه .	

پیتی ق

پن ریش ، پن وقدم شری ، بدیومن .+	قاپریش
دهفری زفر چوک .+	قاپوله
قوان ، قاپوز .	قاپسورد
رق ، قین (قهر) .	قاپ
لیدانی توپ به دار به جوزیک که بهرو بهزایی بچی و یاری کرانی « طرف مقابل » بتوانن بی گرنهوه .+	قارنه
تیکولی گنمشامی .+	قاشاغ
قاشاغ .+	قاشاغ
راکردن ، غاردان . رنگه له تورکی یوره هاتبی به لأم له ناوچی سردهشت زفر دهگوتری .	قاشتن :
ئاتکی زین .+	قالتاغ :
قصچیش دهگوتری ، ناست ، حاند ، شوینی بیاری کراو .+	قامچ :
له یاری میشین دا هرکس چوار پولوی نؤپاند ، پولونکی دهنهوه یاری پی بکا ، پیی	قان :

- دملین قان. x. : قانگمیرد : کانه‌میرد، ئو جی یی بوردی باشی یز خانوو
لی دهر دینن.
- قالچنج : شوینی دروای دمل و دان که له پنی بنیادم
رادمچی. x.
- قالچنج : داسووککی گولی وشکی دمل و دان.
- قالداسوو : پی وقهدم : (قلوومت خیره ئیشللا
نه خوشه‌کت چاک دهیتیره).
- قرتی خستن : ناسوار برین، جووقوار برین، کوشتنی به‌کومل.
قرتی کتوو : وهک تووک و جنیو له دژی مندالان به‌کار
دهیری : (بو بیدنگ نابن قرتی‌کتوو).
- قرچ : دهنگی شکانی چیلک‌چال له بن پی دا. +
قرچوک : داریک که زور ناسکه و به‌ناسانی دهسکی. +
قرخ : دارودوهن که له جینگای ره‌من دهوی و زیاد
ناکا. +
- قرخاندن : دهنگ له‌گرو هاتن وهک ئوهی بخنکی. +
قرژ : پنچه داری پل وپو ئالوز. +
قرژالبه : کونیک که قرژال له لئواری جوگمی دمکا و
دهیته هزی خسار بوونی به‌شیک له ناوه‌که. +
قرژوقال : پل وپووش، چیلکه وچال.
قرژه : جزره پنچه. داریکه کورت و پر لک وپو. +
قرژه‌روشکه : قرژه.
- قرساندن : هاندرونی نیوقدی کراسی ژنانه به‌مبستی

کوروت کردنهوه.	کورت کردنهوه.
قورم، بووکلی خانوو.	قورم :
قرساندن، هالدر وونی کراس بؤکورت کردنهوه.	قرنجانندن
دهنگی سهگ کاتی نازارگمیشان.	قرووسکه :
بریتی یه له نارمهستی زور له ناکامی	قرهاتن :
برسیهتی، یان تینویتی دا.	
دهنگی تفهنگ : (قریشکمی برنوی هاته بهر	قریشکه :
گوی زداوی چوو).	
ترووسکانهوهی پؤلوی ناگر.	قرههؤ :
قانیع کردن.	قسه بپین :
کسینک که قسعی تال وناخوش دهکا.	قسه تپن :
قسه پوها.	قسه پویو :
	قسه لهاز
نپینی پی درکانندن.	دههینان :
بهگوی کردن.	قسه لی وهرگوتن :
نپینی پی درکانندن.	قسه لی وهرگوتن :
خنجیلانه.	قشپیلانه :
خنجیلانه.	قشپیله :
داری لیزهوار که قه لاشرابی بؤ سووتانندن. به	قلاشکری :
داری نمنسور ناگوتری. x	
قه لاقه پیش دهگوتری، قهوقپ، قسه نه کردن.	قلاقپ :
زهوی یه که ومختیک نای تی دهگرن پی	قماو :
نوهی سهرهوی ته پی له ژیرهوه ته دهبی.	
چووزهرهی هیندیک گیا وهک کهنگر و کما و	قوپین :

- ماندى، پىش نەھى گە لا بكا. +
 قۇتان : كۇتان، جىنگايەك كەبەتەنە دروست دەكرى و كا
 و گزەھى تى دەكەن. +
 قۇتك : گرد، تەپۇلكە، گىۋى چووك. +
 قۇچاخ : قۇچاخ، بەيىمەن، جوان چاك.
 قۇچەكانى : قۇچەكانى.
 قۇرپەست : داپۇشىنى بانى خانو بە قۇرپى گىراو. +
 قۇرت : پىچى جادە و رىنگا. +
 قۇرت : برىتى يە لە فىل وگىزى : (پىاۋىكى بە قۇرت و
 پىچە). +
 قۇرس : خوارىنىك كە رەنگ ھەزم بىي. +
 قۇرس : ئاھەنگى گۇرانى كە پشوى درىژى بوى. +
 قۇرسە : سەندە، شەكر يان دانەۋىلە كە نى كىشابى و
 بوۋىتە كلۇ : (قۇرسەى بەستە). +
 قۇرەپەست : قۇرەبان.
 قۇزەگامىش : برىتى يە لە پىاۋى بىكارە و ھىچ لە دەست
 نەھاتو.
 قۇشە : ئىنسانى بەدەف و ئاچسەن. +
 قۇۋە : خۇندىنى كەلەشىر.
 قۇل : لولە كورە، لولە سۇيە. +
 قۇل : دارىكە لە دىوار دەگىرى بۇ نەھى دارى
 درىژى باۋىژدەتە سەر بۇ دروست كوردى
 سوانە.
 قۇلتەر : كز و لاواز و پىر : (بارگىنىكى قۇلتەرى ھەيە).

قونگره :	کونی ئهستیری ئاو.
قوونه جووڤه :	قوونه مرغه.
قوونه جووڤه :	قوون بزاوتنی کاسیک که بۆ روښتن به پهلیه.
قوونه خشکه :	روښتن له سه سه سمته، نهک روښتنی به ماته ماته. x
قوونه مرغه :	ئیسکی قوونی بالدار.
قویناس :	ناوه بۆ پیاوان.
قهبه‌ل :	نهر : (ئه شتەم دهقه‌یل تو کرد واته نهرم کردی به خه‌یایی). +
قه‌پاله :	جاریک گاز لی گرتن و پچپین : (به قه‌پاله‌یک نیوهی سنوکه‌م پچپی).
قه‌د :	نیوانی دووکارینه له خانوودا : (خانووه‌که چوارقه‌ده).
قه‌دهم :	جۆریک روښتنی ولاغه به‌رزه‌یه. +
قه‌را :	حاند، ئاست : (گه‌یشه‌مه قه‌را مالی ئیوه و گه‌رامه‌هه). +
قه‌راقه‌را :	یاری یه‌کی مندا لاته.
قه‌راقه‌رایین :	قه‌راقه‌را.
قه‌روگوله‌زه‌و :	به‌یتکی کۆنی کوردی یه.
قه‌رمه‌ژدین :	ناری یه‌کیکه له قاره‌مانانی داستانی مه‌م و زینه. ده‌لین ژۆر ده‌وله‌مەند بووه.
قه‌ره‌وانه :	کتری. +
قه‌ف :	ده‌رمه‌یه‌کی پشتین : (پشتینه‌که‌ی شل بزوه سنی قه‌ف که‌وته سه‌ر رانی). « فۆلکلۆر » +

- قه‌ل‌په‌چن : ده‌فری سهر لئو کراو ، ده‌فریک پاش پرپوون
زیادی له سهر دانراوه.
- قه‌ل‌جوش : قه‌لایی کردنی ده‌فری کون، گرتنی کونی ده‌فر
به قه‌لایی.
- قه‌ل‌شکری : قه‌ل‌شکری، داری ئه‌ستووری قه‌ل‌شراو بو
سووتاندن.
- قه‌ل‌تاغ شمر : یاری یه‌کی مندا لانه، به سنی کس ده‌کری.
- قه‌ل‌تاغ شمر : کونه‌بگ، ناغای لیکوتوو.
- قه‌ل‌لاش : دیکتاتور، توندوتیژ، زالم.
- قه‌لفه‌ت : ده‌سهر، گوی بر، نه‌وی به‌فیل و ته‌لکه پوول
له‌خلک وهرده‌گری و نای داته‌وه. x
- قه‌ل‌نهریز : قه‌لفه‌ت.
- قه‌ل‌نکیش : تووتنی ناماده بێ قه‌لنه.
- قه‌ل‌نکیش : ماوه‌ی کیشانی قه‌ل‌نیه‌ک.
- قه‌ل و دال : نه‌ر کسه‌ی خوری به‌کیشانی قه‌ل‌نهره‌ گرتوه.
- قه‌ل‌نکیش : نه‌ر بال‌ندان‌ی به‌سهرکه‌لاکه‌ حیوان‌نهره‌ ده‌گه‌رین.
- قه‌ل‌نکیش : جوریک گولی قه‌ریوک و ناشیرنه له‌ شاگولی
کوردی دا.
- قه‌ل‌لاندن : قه‌ل‌لاندن، به‌گه‌رتنه‌ نهم‌دازه‌ گرتن.
- قه‌ل : قه‌ل : (به‌ قه‌ل‌لانی ده‌ واته‌ توند و به‌ قه‌ل‌ه‌ت
لانی ده‌) x.
- قه‌یره : مریشک وکوی گه‌ره‌تر لیه‌ک سال. +
- قه‌یره : زیهر، ده‌نگی به‌رز له‌ توو‌ه‌یی. +
- قه‌یسکه : به‌روولی خیار و تروزی : (قیسکه‌ خیار) . +

پیتھی ک

- کابہ : گولہ دان، گنہ شامی.+
- کابہکے ج ہون : قبیلہ و مرگہران.
- کابہکے ج ہون : بریتی یہ لہ کاری خراپ و قباحہت : (ج ہوہ
خو کابہ کے ج نہ ہوہ ؟) .
- کاپنج : بریتی یہ لہ زگ ٹنشیہک کہ لہ زور خوار دہوہ
پیدا بی.+
- کارپی کردن : وکار خستن بو نہوہ بزانی کار دہکا یان نا؟ :
(نہم ماشینہم کریوہ کارم بو پی بکہ بزانیہ
چونہ) .
- کارپی کردن : کارپی سپاردن. بہ کری گرتن.
- کارت : کارد، کیزد، چہقز.
- کارتیغ : کارتہیغ.
- کاردروستایی : خو نامادہ کردن : (خہریکی کاردروستایی
زماوہندم) .
- کاردروپلاؤ : جؤرہپلاؤیکی برنجہ کہ کاردروی زہرہکراوی
لہ گہل دہکن.

کارگه‌سه :	جزیریک کارگی ژمه‌راوی به.
کاروخ :	چپایه‌کی کوردستانه.
کارمور :	کاریلی بزی ره‌شان.
کارمه‌ره‌ز :	کاریلی بزی مه‌ره‌ز.
کاسبکار :	کەسێکه بێکار دانانیشی و هه‌رکاریک بۆی ری بکوی ده‌ی کا : (کاسبکاری چاکه) +.
کاسه‌له‌جیرانه‌تی :	ئه‌و چینه‌ستی بۆ مالی دراوسینی ده‌یه‌ن، ناردنی چینه‌تکه.
کاشیکاری :	دانانی کاشی له‌ کاری خانوو دروست کردن دا. +
کافر :	بریتی به‌ له‌ بی ئینساف. +
کافریاب :	بریتی به‌ له‌ بی ئینساف ، بۆ دلداران به‌کار ده‌برئ.
کاکل :	بریتی به‌ له‌ پوخته‌ی نیوه‌زک : (کاکلی قسه‌که ئه‌مه‌یه) +.
کاکول زینین :	کاکول زه‌رد، قژ زه‌رد، بریتی به‌ له‌ مندالی نیرینه‌ی جوان.
کالانه‌هه :	وه‌شانه‌هه، له‌گه‌ل به‌ک هاتنه‌هه : (ئه‌م ده‌وانه لێک ناکالینه‌هه).
کال پڤ :	لێکرنه‌هه‌ی میوه‌ پڤش ئه‌هه‌ی بگا.
کال وکرچ :	بریتی به‌ له‌ مه‌به‌ست یان نووسینه‌ی لاواز و بی نیوه‌زک. +
کاله :	پڤتاو نه‌ه، پڤلوی له‌ چه‌رمی خاوه، پڤتاو پڤنه‌ی کاله‌یه. x.

کالمېن : بهن کاله، نو بهنیه کالهی پښ قایم دمکن. که

دهلن کاله بېنیک بهر باریوه، مېستیان نړیه

بهرمکه دهگاته نو چی یه که بهن کاله کی

پنویه. x

کاله جوش : نوکلیوی ترواونه کولیو.

کالمستانه : پشکیلان نیه، یاری یه که که به ده کلاو دمکری

و مازویان تی دا دشاردریتوه. له کاتیک دا

پشکیلان بهچند کس دمکری که دانیشتون و

قوتوویهک یان شتیکی دیکمیان تی دمگپن و

لای په کینکیان بهجینی دیلن، دهی لای نوبیری

یاری یه که بی نوزیتوه. x

کامل : پښگیشتونوی گوړز و بادام.

کامتا : وشعی پرسیاره له شتیک که دیار نیه، کوا،

له کوړی یه ؟ x

کامتانی : کامتا.

کامته : کامتا

کامسه : کامتا

کانال : هلکمندراو بولیک دانوهی ناری نوو دهریا :

(کانالی سوئیز).

کچپوره : بریتی یه له قوماشی جوانی ژنانه.

کرگار : کاری بی بایه خ : (کاری نیه کرگاران دمکا)

«مسئل».

کرده : بهرهمی کار : (هرکردهی منه وپردهی زالم). +

کرشه : کلژی کزکراوهی لمسریک دانراو، نک هر

کلوشنیک بی. x.

کرم ساتان : جوریک قوماشی ژنانه بوو : (پشتیندی کرم

ساتان لیسر سمتی خزیوه) « فزلكلور »

کرملژ : جوریک مینشی زور به زهره نیوهراستی بهاران

له هیندیک جیگا پمیدا دهی و ناخری بهاری

پووش بهقوونه دهی خوا.

کرمهک : جوریک قوماشی ژنانه بوو. +

کهریزانه : دهردی دلی نابهجی، باسی هژاری کردن بی

نوهی هژار بی. +

کهریزی : جوریک هرمی به بؤ نیو ترشیات باشه.

کهرنگرت : بهکهرنگیراو، « مزبور » +.

کهرنک : کهرین، رهمقن، زهویی رهمقن.

کزدان : زمینیکه که ناو هلدهری و نابی به قور،

نهک هلدهری. x.

کفتوکز : ژانی برین : (بهر دهرمانه کفتوکزی برینهکم

شکا) +.

کلشه : هلدگیرانی قور به پیلخوه. x.

کلکلا : دنگ دانی بارهبر بؤ نوهی خوی له

دارودهرمن لا بدا.

کلشینکوف : جوریک تفنگی ریزی روسی به.

کلنم : بهرنامهی رادیو، قسه، که لام.

کلان : له ری دهرچوون. +

کلنوبابروو : کسمیک با کلنوهکی لی رفاندوه یان خوی

داویته بهر با: (وان بهسر توره کلنوبابروو)

« هزار »

- کلنوگه گه گه ی : کلوی لئواردار.
کلوه : نیسکی کشکه ژنو.
کلدان : ناگرخوش کردن: (سرمایه ناگرمکه کل بده).
کلسمی : کلتر، کلدان.
کلک راوشاندن: بریتی یه له خوشحالی.
کلک راوشاندن: کلکسووته، مرایی.
کلکه : پرانوهی زهوی یان پرانوهی ناوی دهریا له باریکی دا.
کلکه لهقه : مرایی: (بنوی کهرته کلکه لهقه، گوتی چی دملین حقه). « هزار »
کلز : بریتی یه له شتی زدر، رهقیمی زدر: (به کلز پارم دست کهرت).
کلزت : نیسکی سرسمتی یه ک سم.
کلزوک : گولزوک، گولی کتوی، گولی ورد.
کلز : شپزولیک که به سر بهرددا دهریا و بلیند دهریتوره، نهک بهسر پرددا. x
کلنچه : کلکی مهر، نو بهشه کووت و باریکه لهسر بووکی مهره.
کلنيس : ویزان، ویزان بوو. x
کلنيس بوون : ویزان بوون، مهر بز مال و خانوو و شار و دی ویزان دهری. x
کلنیشه : چمسته، لهشی بنیادهم. x
کلنیل : قفل. +

کلبله :	کلبل.
کنر :	کنگر.+
کنه کردن :	بریتی یه له مهنونی و مهجودی : (نهگر نعتوبه سه تمن کار دهکی باشه، نهگینا ئی وایه به هشتا تمن کنه دهکا).+
کزیه :	قراخیکه که جیا له قوماشی لیباسهکبی. کزیهکوا تیزمالکیکه له قراخی کوا دهگیری و له قوماشی کواکه نیه.x
کزیهک :	جوزیک بهروی زل و نهستوووه که بۆ خواردنی بنیادهم نابی، نهک هموو بهرویهک.x
کزیه :	بریتی یه له بنیادهمی گیلزکه (هالو) ی فارسی.
کزیمین :	سهرانگولک.
کزیمن :	کزیمن، پسوولی جیره ی خواردمهنی.
کزیره :	داری نیوان کزلهک و کاریته.x
کزیره گایه :	له کزیرمشینکه گهرهتره.x
کزیره گمگمه :	جوزی کزیره.
کزیره گهره :	جیره کزیریکه له همووان گهرهتره.
کزیرل :	پیکریکه بۆ مردووی ساز دهکن و به سواری نمپ دهی گزین، نهک نمپ.x
کزیره :	کوتهداری گهره ی براره، نهک قهدی داری بهینه.x
کزیبار :	کزی وبار.

- کۆچ و یار : ئو کاروانه که مالی کۆچ کردوی پی به (ئو کۆچ و باره بز کوئی دمچی ؟) +
- کۆچ و کۆچبار : بارگه وینه، کۆچ و یار.
- کۆچی : بانگ کردنه بز سهگ +
- کۆچی سوود : بریتی به له به بووک چوونی کچ.
- کورتخاس : ههموو سهرحینکی تووتن نیه، بهوه دهگوتری که زۆدی لی بکرتیه. x
- کوردی : سووکله ناوی « کوردستان » ، ئوکاتهی دهیته ناوی ژنان.
- کورد هنامووسی : غیرهتی کوردانه.
- کورک : دهنگی کهسی پهلهوهر +
- کورک : دهنگی کهسی گریانی منداڵ : (ئه مشه باش بوو کورکهی نه کرد) +
- کورپه گیل : کورپهکان، لاوهکان : (کورپه گیل ، کورپی کوردی نهبز ، مهوستان کورپه نهبز) . « هزار »
- کورپه دار : داری کورپه، داری کورتهبالا و پهلک و گهلا +
- کورپه : کور، کوریلکه، ئهلقه بنیادهمان : (کورپه زکریمان بهست) .
- کورپه دار : پهلدار.
- کورپی رلژ : بهپاوی نازا دهگوتری « کورپی رلژی تهنگانه » ، کورپی رلژ تهنیا به ههلهپرست دهگوتری. x
- کۆست کهوتن : خوشهپرست مردن، نزیك ترین کس مردن : (بووکی کۆست کهوته نهویه زاوای بهرنی) +
- کۆشتار : سهپرینی ههوان بز قهسابی +

- کوشته : ناشق، نؤگر : (کوشتهی بوجاری کالم).
«فولکلؤر» +
- کوشتهری : جزریک رهنده بؤ تاشینی لاجامی دهرگا و پنجهره و
- کوشمه : هه لکورمان +.
- کلکهرمه : نهوی شت خر دمکاتوه.
- کؤل : داریکه بووزوی پی له قالب دهمن تا ساف و لووس بی +.
- کویل : کمندی لیواری چۆم : (کولاولکویل دی) +.
- کؤل : کول، دژی تیژ، سواو +.
- کؤلچی : کؤلکیش، کری کؤل، نهوی به کری کؤل هیل دهرگی.
- کؤلدان : ساف و لووس کردنی بووزو به کؤل، له کؤلدان.
- کؤلکردنوه : له کؤلکردنوه، له یه خه کردنوه.
- کولنده : نای گزانی یه کی کردی یه.
- کوله گروو : حالتهی پیش گریان، گریان هاتن.
- کوله گروو
- له نهرکی مان : گریان بهری قورگ گرتن.
- کولپنان : کولاندن، وکول هینان.
- کولی : دمست نهقوستانی.
- کولیزمه گره : جزری کولیزمه شهکر و شیر و بۆن له گیل ههیرمهکی دهرگی.
- کولی گریان : گریان هاتن، مه جزوون بوون.

- کونجری : گیایهکی دپکاوی به.
- کونجی : مریشکی خالدار (رهش و سپی) +.
- کوندزه : گیایهکی دپکاوی به.
- کون دمجهرگ : چاپز، وهرهز: (هنندهی گوت کون دمجهرگی کردم).
- کوندهمیز : بریتی به له مندالیک که شهوانه له خزی دهمیزی.
- کونخایهتی : کاری کونخا.
- کونخایهتی : ریش سپی گری.
- کونز : گوزنیک که کاکلهکی زور به زمصمت دهردی +.
- کهرسوز : بریتی به له کهسیک که زووزو منزل دهمگوزی یان کار دهمگوزی.
- کهچکهقولی : کهچکی کلک شکاو: (پهرو، شیرمه ههچو، کهچکه قولی نهرو). « فزاکلدر »
- کهچلی ناخنتی: کهچالیک که سرانسری موی سری وهریی و لهپکی پنوهی به جوزیک که خهک بیزی لی بکن.

کهچلی

- تهپ تهپی : کهچالیک که تنیا موی تهپله سری وهریوه.
- کهراوکهکرگهتن : بریتی به لهر که بووکس به شینوه نامه عقول بکهنه کیشه و هرا و هیچیان تسلیم نهبن.
- کهریازاری : هرا و زهای دور له نهوب.
- کهرتونه : هورازی سهخت.

- کەریپاۋ : بریتی یە لە پیاوی گیلۆکە.
- کەرد : بەری دروینە.
- کەرکەزۆکە : دارێکە بەسەر هەیوانی مەزگەستانی رادیلن بۆ لەسەر دانیشستی.
- کەرەسوردی
- مەل درێژ : جۆری گەمە منداڵانە
- کەرەمەسۆ : بێ گۆی، لاسار.
- کەژ : وەختی کێلن بۆ زەوی : (کەژێ خۆشە ، کەژێ هاتۆتەرە) .+
- کەژ : چاخ، وەخت : (با بچینە مازوان کەژیتى) .+
- کەژ : فەسلی سال : (کەژێ هەوینی هەمووی نوێتیی دای گرتم) .+
- کەس تێ نەریاۋ : جێنۆکی ژنانەبە بە قەیرە کچیکى دەلێن کە زۆر ماینتەرە و کەس خوازیینى نەکردبێ.
- کەس نەزان : ناوی دارێکە.
- کەس نەکرده : کەس نەکردو، بریتی یە لە کاری زۆرناشیرین.
- کەشکەفەرێک : جۆری کەشکی کەم خۆی یە کە رەشکە و کاخلی لە گەل دەکەن و پێش ئەوی بە ئەواوی و شک بێ دەی برژێنن و دەی خۆن.
- کەشکەک : چێشتی گۆشتە کە بە گەنمە کوتاوەوە لێ بنرێ. x
- کەف دەردان : دەرکەوتنی کەف لە قەدی گۆینى و چوالە و کۆخ و قەیسى پێش ئەوی بەمەیی و ببیتە جەوی.

کف هلدان	کف پیدابون له سر شتیک که خریکه دیته کول.
کف هلمخاندن	کف له دم هاتنی نهخوش، به تایبتهی له کاتی سرمهرگ دا.
کل :	داری دارهرای خانوو که باری زهی له حوا بی.
که لاره :	جوریک سر و شدهی ژنانه.
که لاش :	قللاشیش دمگوتری، به فیل و دسبیر.
که له :	دیوی خری سرمسوچی خانوو.
که لو :	ناوچیه که له کوردستان.
که لوت :	جوانه گا، گای نهخسار.
که لبابه :	تووتنیک که باش شین بووه و له دیراو هاتوته دهر : (تووتنیک که کلبابه بووه) .
که لشاخ :	شاخی حیوان که دروینخوان روئی تیدا هل دمگرن.
که لکچی :	فیلان، به دهق.
که لومکیش :	گای سرمهق، گایک به ناسانی جوت نکا.
که م دل :	مالی نمستینور.
که م قنیا :	بی سهر، بی حوسله.
که مندوکوژ :	لیکولینه و یه کالاکردن.
که مندوکسپ :	گیروگرفت، همرارزونشینو.
که مندولند :	گیروگرفت، همرارزونشینو.
که منده و کوژمه :	که مندوکوژ، لیکولینه و زور.
که یاز :	نو که سیه کهوان رادمگری بز شهرمکی، نک

- نهی پاریان پی دهکا. x.
- کویوار : نه کوانه که سره بهاران له گرمینه کۆچ
- دهکهن بۆ کونستان. x.
- کویهدار : مانگی ناخری بهاره که کوی پاری به دارهوه
- دهری، نهگینا کوی بۆ خزی قست له دار
- نانیشی. x.
- کویپەر : نیوان دوو کینه که مسرداکیان لیک دوده و
- کوی به یک بال نای بهی. x.
- کوتن : بریتی به له کسادى بازار : (مالات کوه،
- نافروشى). +
- کوتنسر : مسردههوانان، راوانان، رهپی نان. +
- کوردگ : خرکه بهرد، بهردى گهوه : (کوردگى پندا دا
- لاقى شکاند). +
- کولسپى : بریتی به له نینسانى دژوین و نەسپوین.
- کویایی : نزمایی له چیا و بهندن، دژی قوتکه.

پیتی گ

- گارانی : گوزپار، پارین، گونلکی دوساله.
 گارانی : بریتی یه له گیل و بی شعور.
 گازکردن : بانگ کرن.+
 گاگیره : چینیکی دوقاتی دهری کلانسی کوردی یه بو جوان و قایم بوون.+
 گاگیره : جۆریک پهرژینی دهری خسرمان بو ئهوی کاتی گیره ولاغه کان نه چنه دهر.
 گالوبوغر : گالوبوغ، دهنگی قسه کردنی مندالی ساوا.
 گالینس : بریتی یه له بهتال کردنی دهفری خوارین : (قاپه کمی گالینس کرد).
 گان گانلکه : خۆبیه کسه نهانی مندالان، لاسایی گان کردنهوه. x
 گجه : گرژه، بهرنکی دارمانوویه.+
 گرژالی : رهنگیکی تیکه لاو له سوور و رهش.
 گرگم : بهرداش له تپاله یان تهخته داری چووک چووک بو پاک کردنی چهلنووک.+

- گره‌پنچان : گرگرتنی تهنورد به توندی.
- گریمانه : لیری لاش : (مهمور لاشی بفته گریمانه) +.
- گریوانکه : گروانکه، ۱۱۰ (چوارسدر و ده) گهرهم.
- گزدیهی : مازروی شین که تازه خهریکه سپی بیی.
- گزدیهی : عه‌بارمازروی سپی و شینی تینکه‌لار.
- گلانوکردن : دم لی دانی سسگ له قاپ و قاچاغ و هر شتی. x
- گلانوکردنمه : شوتنه‌هی گلانوکراو به قوراپنک و شمش ناوی بهون.
- گلواز : نه‌لقی به خله‌خل به داری بینشکوره. +
- گلواز : جوزیک گوینی زقد درشت و نازابه. +
- گله‌شوک : گلنکی سپی به له بشاو دمکری بز نه‌هی شیرین بی.
- گنخاندن : تهنخی کردن، وهوا خستن.
- گوپنه : مریشکینک که سسری زله و ده‌وی چاوانی گزشته. +
- گودمگوده : رویشتنی به لاره‌لار، رویشتنی ناریک.
- گورد : ریزه هودا به‌نکی تایبعتی به که له تهن و جولایی دا داهه رایه‌مه‌کانی به نینودا ده‌ون.
- به دارمکی ده‌گوتری « دارگورد » x.
- گورزی کوینی : گورزمکوزیه، جوزیک یاری به که چاری به‌کیک ده‌یستن و گورزی ده‌دهنه ده‌ست.
- گورگ‌لورد : ده‌نگی لوراندنی چمند گورگ به‌سهر به‌کوره. +
- گورگ‌میش : بریتی به له کسبیک که چاو ده‌گینه‌ی بز نه‌هی

گودیتا :	شتیک هل نی و دوايه بی دزی.+
گودی :	تین وتا، توانا، هیز.+
گوریس :	گوری، گزهری.
گوزهر :	گوریس.
	شوینی کویونوئی کاسبکاران : (گوزهری
	کاسبکاران ، گوزهری بهقالان)+.
گوش :	پتی بانراو، پتی نستور.+
گوشت برژین :	نامرازی گوشت برژاندن.+
گوشتهزرون :	گوشتهزرون.
گوشتی	
سرچاپر :	بریتی یه له شتیک که بی عییبی یهکی ترمین
	ناکری : (به گوشتی سرچاپریت پی
	دفروشم)x.
گورگه :	گورگ، بؤ مندا لانی دملین : (مهچو دهری
	گورگه دمت خوا).
گول :	جینگلی دانی دمغل و دان : (گوله گنم ،
	گوله جوق)+.
گولان :	ناوه بؤ ژنان.+
گول ناودان :	ناوداشتی گولان.
گولپر :	پهرینی گنم، زیاد له پنیوست گیشتنی
	دمغل و دان x.
گول دان :	گول دهرکرینی گنم وجو.+
گواستان :	ناوه بؤ ژنان.+
گلووک :	گلووک، کلوک، گولی وردی کینوی.

گول بهدم :	گول بهدم، خياري ساوا و شلک.
گول بهرانه :	گولنکي کينوي يه، بونخوش و درشت تر له گول بهرانه.
گول به اسور :	جورتي زيبيکي سمرتيزه له زمانې رهش ولاغ دي.
گول به دان :	گنم شامي، گوله کابه، گول پينغم بهره.
گول بيلک :	گول لوک، کلوک.
گولم :	داري دارمرايه که « مقعر » مکي له لاي سره وي.
گول مار :	قولنکي چوکي پر له ناو.
گول مشک :	پيسايي مشک،
گول مينش :	پيسايي مينش و مگيز، پيسايي مينشه رشکه.
گول ناج :	هزار، به ستر زمان.
گول نيا :	وړک يک بووني دريژايي نيوان هر يوو سوچي وهاغ : (نه وهاغه گول نيا نه).
گول پړوچم کينه :	کي برکي له وفاندن دا.
گول ته لاش :	بزي گول پان.
گول تهنور :	بريتي يه له قوژبنې مال : (له پي کهنو کهنوته گول تهنوران).
گول دان :	دوپه لايي کوله که که کاري تي دمخري ته سر.
گول زهوان :	نوکمسي پاسراني له دارگويزان دهکا بز نروي خلکي ديکه بهر مکيان نه نري.
گول له مست :	بريتي يه له کمينک که خاوهني بيروياوهری خوي نيه و به چاوبه ستراي خوي تسليمي

یه کینکی دیکه دهکا. +

گوئنی به

سپیلکه :

جوریک گزینسی به که زور گسره دهبی و
کاتیرمشی کهمه، زیاتر بو ناوردوو کهلکی لی
وهر دهگیری.

گوئی هه لپهوه-

چه کین :

گزی پروو چا کینه.

گوئی هه لختن :

به نه نقهست گوئی راگرتن و قسه نه کردن بو
نهری شتیک ههست پی بکی.

گهواسیفه :

سه رسوالکهر، خوازهروک.

گهردن به خال :

خال لهمل، مل به خال.

گهردهگهرده :

ناههنگیکی گهرانی کوردی به.

گهرگهری :

جوریک کلاره (شاپزی لپه دار) +.

گرمکه کردن :

پال ویدانی چند کس له نیو جی دا بو
نهری گهرمیان بیتوه.

گهرمه لان :

کهروشک که تازه له لان دهریپهوه.

گهره :

بستوونیه، به لکوو باریکایی نیوان دوو تهپولکبه
که دهکهرته سر چیا و نهام دیو نه دیوی پندا
دهکری. x

گهرهوپاک -

کهرینهه :

کوخین و به لفهم دهردان له گهره بو نهری خوی
بو قسه کردن یان گزوانی گوئن ناماده بکا.

گهرهوله :

گهرهوی ناش، نهو بوئله که دانه گهنمی پندا
دهچینه نیو بهرداش.

گهزتن : نازاردانی کم : (ناگرمکه گهزتویه، به لام نهی
سووتانده) +.

گهسکه هژلکه : جزره گهسکینکه گیایه کسای وهک گه لای
گه نه شامی دهچی و تووه کسای له هه رزنه گه وره
دهکا.

گهسکه کینوله : چند جزره گیای کینری یه که به که لکی
گهسک دین.

گهش بین : نهوی ناینده پوون دهبینی، خوشبین، نژی
رهش بین.

گهفاندن : مه راندنی سهگ +.

گهگر : تمنا تایبته یه کسم نیه بۆ گاجوویش
دهگوتری. x

گهل : قوری یه گه لای بۆ خواردنی ناژهل بهراو +.

گهلزگنه : گیایه کسای بۆن ناخوشه لهسهر انگولکان دهروی.

گه لاچناره : گیایه کسای بالابه رزه گه لاکانی وهک گه لاچنارن.

گه لاگردن : گهل کردن، بهرینی لکه داری به گه لا بۆ
خواردنی ناژهل +.

گه لاکووت : کوتانی دارگوینز پینش گه میشتنی که ویزای
گوینز مکان گه لاکانیش دهوهرن +.

گه لاگوش : دهست هینان به لکه مکانی دارمازودا بۆ نهوی
هه موو مازوهکان بدوزینهوه.

گه لایزنهنگوتن : روژی نیوهی هاوین هاتن.

گهلباخی : عه شیره تیکی کوردن.

گهلبیر : پالهی گه لا بهرین، نهو کسمی لکه داری به گه لا

بۇ ئالغى ئاۋىل دېمىدى.

گەلبېر : بىرىتى يە لە ژنى زەبەلاح و نىزمىكى : (لای بە بابە نەو گەلبېر بەكەك نایە).

گەلبېرین : كارى گەلبېر : (گەلبېرین پىاۋى بەتاقىتى دەۋى).
گەلدان : گەلانى وشك بە ئاۋىلدان لە زستان دا :
(بىزنى گەلەكت گەل داۋە ؟)

گەلەك : وشكەلداری بەگەلۋە : (گەلەكەك وەبىنە ئاگىرى پىن بىكەنەۋە).

گەلۋر : بىكارە و بەرەلەڭ +

گەلۋان : گۋان، گزگل، بەرىكى دارمازۋىيە.

گەلەپلاۋە : گەپەلاۋە، بەنۋرە گۋرانى گۋتنى ھەسۋو دانىشتۋانى كۆر.

گەلەكۋەمكى : ھاۋكارى كۋرنى زۇدان لە دژى يەكەك :
(گەلەكۋەمكى يان لى كرەۋە) x.

گەناندن : پىس كۋرنى ھىلكە و دەرەھىنانى لە لایەن مەرىشكە كۋرەكەۋە +

گەندەنى : گەندەنىكە بە وشكەۋەر داچىندەرابى و بارانكىكى كەمى لى بىبارى و چەكەمەكى وشك پى. x.

گەندەنيا : گەندەنى.

گەنم دەرۋ : بىرىتى يە لە ھەملى ھاۋىن +

گەنە : جانەۋەرىكى پىسە كە خۋىنى ئاۋىل دېمىدى و كزى دىكا +

گەۋرە پىاۋ : پىاۋى ناۋدار پىيارى ھەلەكەتۋە.

- گهزاندن : پښ پمست کردن، شینواندن.+
- گوهرفروش : زیننگر، کمسی که جواهرات دفروشی.
- گوهیری : گوهرفروش.
- گیابریزه : تینکرای نو گیا بهماری یانه که به زهردکرای و سورهوهرکرای دمخورین.
- گیادکلیر : نو گیایانه که لهگل چیشتی نو و گنم یان برنج و جو دمکړین و نوکلیویان لی ساز دهری.
- گیازمرتک : گیایه که بهنی پښ رنگ، دمکن و رنگی زهردی لی پیدا دهی.
- گیاکومه : گیایه که وشکی دمکن و به برینی ناژملیه دمکن. نهگر کرمی هبی کرمکی دمکوژی.
- گیانه لالا : دهمی ناویلکدان، دهمی گیان دهرچون.
- گیرمویکیشه : گیرمویکیشه بکیشه کیش.
- گیرمشینوین : گایه که له گاگیردا بهند نابی و دهردهپری نو دهری خهران.+
- گیزمراو : حالتیکه تووشی ریزی دهی که له خزه دسورپنتره و ناگای له خزی نیه.+
- گیزمقوده : جزریک گیزه که بهری نزد دهری و نهگر باش بگا رنگی رهش دهی.

پیتی ل

- لابان : بهشیکی بانی خانوو : (نم لابانه م ماره
بی مالم) +
- لاپی : بهفرنگ که سرمکی بهستویه، کاتی بهسردا
رویشتن نیوهی دمشکی و نیوهی ناشکی +
- لاقر : هلمنگوتن، بهلاداهاتن : (لاتریکی برد
نووپه راسوری شکا) +
- لاتیریدن : هلمنگوتن، بهلاداهاتن.
- لاتسیاو لاتسیاو : لاجه لاج، لاره لار.
- لاجه لاج : لارولار، لازه لاژ.
- لاچاو : لاروممت +
- لاخرداو : میوهیک که لایمکی دمبیا خواردویه +
- لادمست : نهری له تنیشت کایه کمران دانیشتهوه :
(لادمست زمینی پورنه) +
- لارمشته : نخوشی یه که هم بنیادهم تووشی دهبی هم
ناژمل x
- لاری : «بیراهه» ی فارسی : (به لاری دا رویشته) +

لاس :	جوزیک داری سنجوویه وپرکیشی هییه، به لام به رناگری. له راستی دا نیزی دارسنجوویه. x
لاس و خمال :	بهیتیکی فولکلوری کوردی به.
لاق و لوتر :	قاچ و قول، لای خواروهی لاق : (لاق ولوتری پیس بووه).
لاق و لوتر :	لاق ولوتر.
لاقمبرغه :	لاقمبرغه، خالیگه.
لالنگی :	جوزیک کولیچی ناروشه کره. +
لالهره :	ناژملیکه که بژژژرکاردمکا و خراپ دملهری. x
لامل :	سرکیش، نه گونجاو، نافهرمان. x
لانکیبی :	چال یان هر شتیکی « مستطیل » که به دست دروست دمکری. x
لانوا :	به شتیکی چابر که بژ حوانه هی یهک نوو کس دهی.
لانوال :	نوالی کونستان.
لاونیو :	کمش و توش، (موب) ، سووچاوسوچ.
لرفاندن :	خیراخواندن : (هیندی بلنی یهک و نوو هلی لرفاند).
لرگه :	به نک : (لرگه زنگیانه).
لغابویشل کردن :	لغابویردانه بژ ئه هی ئه سب به کیفی خوی بهوا. +
لغابویردانه :	لغاو بژ شل کردن.
للهک :	سفرانی، فقیانه. +
للهک :	کلکی بوخچه و پی پنجه و داوینی کراسی

ژنانه و ... +.

- لمب : لم، رلم، رمل.
لمب : میوهی زردگیو، دژی تورت.
لووت راسان : بربوونی خوینی کهپو.
لووتکه له شاخ : کمسک که کونی کهپو زرد فروان بی.
لووت هاتن : ناری کهپو هاتنه خوار : (منداله که لووتی هاتوه بزوی پاک بکهرهه).
لوچ تی کهوتن : پمیدابوونی گنج ولونج : (لوچی لهدم وچاو کهوتوه).
لوده : گیای همرمه، گیاجار، موقابیلی گیامیزگ.+
لوری لوری : نارام نارام : (به لوری لوری هاتوه سر ... بزوی). «مسئل»
لووس بوون : سوان : (دانی لووس بوون هیچ نابین).+
لوسک : قدی دار.
لوزگن : لوزسوره، لوزگنه.
لوولوهه لکردن : یعنی تیوه دان لوسر لولکی جولایی هه لکردن.
له بیری که
رهینمه : گوشا بپوونهی قعی گزچان و کهوان، بریتی له قهلوپوونی زرد خیرا.
له بیر خوربدنمه : پشت گوی خستن : (سه کهی له بیر خوی بردمه).
لهپاش : دوا کهوتوو، به جی ماو : (کاسبی یه کهمان زرد لهپاشه).+
لهپاش : باری ولاخ که له نیوه راستی پشتی نهی و زیاتر بزوی پاشمه چوویی.+

لهپکه :	تونښ هاورې وښکړه يوو بهسر نانوه. +
لهپکه :	کلؤ گمزؤ گورمگوره بهسر گه لای داروه. +
لهپنښ :	کاری زووکراو: (کارمان له پښه) +.
لهپنښ :	باري ولاخ که زیاتر به لای سسری ولاخه کوه چوویی. +
لهتان وېلکوتن:	له کهلک کوتن، زوو پیر بوون.
لهوا :	له پاش به هموو ماناکانیوه.
لهووچوون :	چوونه لای کسینک بو لهگل خو هینان.
لهوهاتن :	هاتنه لای کسینک بو لهگل خو بردن.
لهدم وډوکوتن:	زمان شکان له بهر نه خوشی یان پیری.
لههودان :	بهخودا شکاندنوه، قسه بهسر چاودا دانوه.
لهپې ترازان :	له رینگه لادان.
لهپې هملېوون:	رینگاون کردن.
لهزاخ نان :	بو دهست دمگوتری: (دهست له زاخ نان واته خلتاندن و دهست برین).
لهزاورچوون	قسه له دم دهرچوون، له زار ترازان.
لهزک چوونه :	له زاووزی وهستان.
لهسرگریو :	نهجام دانی کارینک وگریو لهسرناکامه کی. x
لهسریهک :	به تیگرا. +
لهقاویهدم	
دادانوه :	دهمکوت کردن، بی دهنک کردن.
لهق :	چووته: (نم هینستړه لهقان داوښ)، لهقمش دمگوتری. +
لهقاودان :	له هملادان سمیی په کیک له لای خه لک گوتن.

لهگاچووننه : وشک بووننه و لهکش چووننه زهوی پاش
ناو داشتن.

لهگوین : وی چوو، شک بزچوو، مومکین : (لهگوینه
باران بیاری).

لهگوین : وهک، وینه : (پیاوی لهگوین تو کهم په یاد دهن).

لهلهرخستن : نازاری زدن گماندن. به جوریک که لهری
پن نه خوری.

لهلهرکوتن : نه خوش بوونی ناژمل به رادمیک که له خواردن
بکوی. (بهمجاز بؤ بنیادهمیش به کار دهری).

لهمردن : نه خوشی نریک به مردن. (دایکم نه خوشه،
له مردنه).

لهنجه : ناوی گذرانی یکی کوردی به.

لهنجهلار : رزیشن به عیشوه و ناز : (به نجهلار هاتوه
یارم له ریگای کانی). « فولکلور »

لنگ ولرد : شق وشپ.

لهنیکه : لهپدا، لهنکاو.

لهیاز : لایز، ناوپردله، ناو مالک.

لهیل و مهچووم : لهیل و مهچوونی داستانی کونارا.

لهیم : جومگه، پاند (مفصل).

لهی بهریون : له دست به رهلیون : (نسیپکی لی بهریو).

لهی بهریون : با لی دهرچوون، با لی بووننه.

لهی پریون : پی پریوون : (جهننمت لی پری واته

جهننمت پی پری و جینی کسی دیکه

لی نایتوه).

- لى تىنگەلۈپۈپۈن : دوشىت لى تىنگەل بۈپۈن، دۈۈ حىساب لى تىنگەل
 بۈپۈن، تىنگەل بۈپۈنى دۈۈ پارچە مىگەل.
 لى تىنگەلۈپۈپۈن : لى تىنگەلۈپۈپۈن.
 لى خواردن : خواردن لە چىشىتى سەر ئاگر : (لىنى بخۇ
 بزانە تام و خۈنى چۈنە ؟) +
 لى داهىنان : مەتلۈكە لى پىرسىنۈە.
 لى داهىنان : دەرمدان بۇ حەز لى كردن.
 لى دەرگردن : دەرمدانى ئاژەل لە زەرعات : (نەر بزانە لى
 بىستانە دەرگە) +
 لى دەرگردن : تەكاندەنۈمى سەگى دەر لە ميوان و نەئاس :
 (نەر سەگە لە ميوانەكان دەرگە) +
 لىرۈۈكانە : ئاليزە.
 لىرۈۈكانە : لىرۈۈكانە.
 لىنى : زمان بەشتىك دا هين : (تاۋەلىنىس، كاسەلىنىس) +
 لۈلۈ : مەقامىكى كۈنى كوردى يە +
 لىۈچۈپۈن : گاز لە لىۈى خۇ گرتن لىۈر فەكروغەم و خىيال.
 لىۈكۈردن : لىۈ ھەلقراچاندنى ساۋا پىش گريان.
 لىۈە : پەمل، پەلم +
 لى ۋەستانە : تەماشى بىرىن، تەماشى نەخۇش +
 لىۈەلقراچاندن : لىۈ تىك نان و پۈۈ گرۇ كردن، لە بەرىپىز يان
 لىۈرىپىزى.
 لى ھەستان : ھەپس بىزۈقتى پىۋاپەدىقتى ژنىك : (لىۈ بە
 لىنى ھەل ناستى) +

پیتس م

- ماتہ : ہملات، پوئلہوردہ یان مازوویہک کہ ہمرکام لہ
یاری کمرانی کہ لایین دای دہکن.+
مارپینچ : ہر شتیکی خواروخیچ.+
مارمڑ : بہ سیگارکیشینک دہگوتری کہ ہموو نووکہ لہ کہ
قووت دہدا.+
مارڈ : جوریک قوماشی بہری ژنان بوو.+
مازوویہردان : بہ رڈی نیوہراستی ہاوین دہگوتری کہ لہو
رڈہدا مازوچنین نازادہ.
ماشتن : بریتی یہ لہ تہراو کردنی خواردنی سہر سفرہ:
(سفرمکی ماشت)+.
ماشتنہ : مالیئہوہ، خہ لاس کردنی خواردن لہسہر سفرہ.
ماقوڈ : برینی زورگہورہ لہ لہش.+
ماکاو : نہو بہشہ لہ ناوی جوقگی گہوریہ کہ بہر
دہدریتہوہ سہر زہوی یکہ. بہ شوینہکہشی
دہگوتری. x
مال کردن : بریتی یہ لہ مردن.+

- مالچکە : کایبیه کی مندالانە که شوریهک به دهوی
خوێان دا دمکیشن و له یەرد و دار سماوەر و
قوژی فەبز دمکن. +
مالووسکی خەرمان. مالوچە.
- مالووسک : مالوچە
مالیاوا : بۆ خەبەردان لە سەرگەوتن لە کاریک دا
دمگوتری، بۆ وینە ئەگەر بە چەند کەس لە
شتیک دمگەزین نەوی هەیبینیتەرە هاوار دمکا
« مالیاوا » +.
- مانگی : سالی مانگی، سالی قەمەری، ئی سالی بە
« محرم » دەست پێ لکا و بە « ذی الحجه »
تەواو دەبن.
- مجینوری : کەسب و کاری مجینور، کاری خزمەتکاری
مزگەوت. +
- مجینوری : ئی هەقە کە مجینور وەری دمگزی : (بە نانی
مجینوری گەورە بوو) +.
- مچوون : هەموو، تیکرا : (خەرمچوونیان بۆشتوون) +.
- محەسل : قاسید، « مأمور » .
- محەندەک : ئەسپی پەسەن.
- مزار : داخ، ئەزەت : (مزاری ئە دلم) +.
- مەران : داریکی تەول درێژ و پەلک خەشتە لە دەم و
پەویاران دەروی. +
- مردارەمانگ : نێوان بەهار و هاوینە ، ئەک (مردادماه) x.
- مردە : رووشالی بەری هەمبەنە. +

- مرد دهری : پشکنینه و دویاره رستنوی بهر مکنون و شتی وا.
- مهره : برش، کپروو +
- میشک قوله : ناوی چیرزکیکی مندالانه.
- مزهده : چیشتیکه له ماش وپریره و ناوه تهماته یان سماق دروست دهری. x
- مژدی : مهگیرانی، (ویار) ی فارسی.
- مص : بزنیکه که رنگی گونی سوور و رهش بی، نهری گونی خال خاله پوشه. x
- مست له چاردان : کاری کوتوپر.
- مسته : سووک له ناوی مسته فایه +
- مسکی : ناوه بز ژنان.
- مقاری : مقار، نه خوشی یهکی ناژله.
- مکوپ : سوور له سر نه زهر، (مُصر) x.
- مل : باریکایی پینش سر له هر شتیک : (مله کولهک) +
- مل یادان : سهریادان، سهره نسووراندن +
- منال بازایی : کاری مندالانه.
- منال و معزن : بهمانای گهره وچووک یان ورد و درشته، نهک منال و کال. x
- منجه منج : قسه جوین، قسه بهراشکاو نه گوتن : (نم منجه منجهی ناوی، راست و پوهان بلنی چت دهری) x.
- منگاندن : له بن لینهوه قسه کردن. x

مور :	بزنی رشانگ، نژی مرمز.+
موکوپ :	سور لاسر بیروا، (مُصر) x.
مترهق :	دارد هستی ناستور.+
مترهق :	بریتی به له نندامی شرمی پیو.+
مترلینوز :	مترلنوز.
مهجووراوا :	گرمکی فقیرنشین، خانووی به تنهک و تلیس، (حلبی آباد) ی فارسی.
مهجووه :	سینی.
مهجی :	سووکله ناری مهنج : (خجی و مهجی واته خجیج و مهنج).
مهجووس :	یاری یکه به تخته نرد دهری.
مهخته :	پوونیکه که خاوین ملک جیا له بههری ملکانه لاسر موچپی دادنی.+
مدار :	گوزهران : (مانگی به هزارتمن مدار ناکم).+
مدار :	به تبایی حاوانره : (ژنکهی له گلی مدار ناکا).+
مهر :	مینگلی مهر و بز.+
مهرزینگان :	ناوه بز ژنان.
مهوس :	وشهیکه له کاتی جووت کردن دا بز گاجووتی دملین مانای نهریه داگهری بز لای بهروه. x
مهرگی موهاجا :	مهرگی لهنکار، دل راوستان، (سکنی قلبی).
ماسر کردن :	سرخوش کردنی که سیکسی غمیری خلوت، ناروق دهرخوارد دان.+

- مستوره : ناوه بز ژنان. +
- ماشکه لږه : کوللمیه کی شینی زور گهره یه. x
- مکات : میقداریک گنم که خاومن ملک جیا له دهورو
له جووتیاری دستاند. x
- مامکوله : مامک مژه. +
- مامکه : جینگای نوت لی دهرچوونی پرامیز و چراتوږ
(پستانک). +
- منجه نیق : ناوری به کجار زور. +
- منی : ناوی رحمت بوون، شهوت. +
- میترو له : نهمپنی زور ورد، رشک.
- مینچک : مینشک : (هیندهی گوت مینچکم چور). +
- مینچکه : بریتی به له پیای تمبیات ژن، ژنانیله.
- میراودلی : عمشیرهنکن له پشدر له کوردستانی عراق.
- میرووله کردن : سرمه‌ای وکول هاتنی ناو. +
- میز : کووتی حمیوانی. +
- میزاو : کووت دانی زوی بهوه که سرانگونک بدریته
دم ناو و بهسر زوی دا بلاو بکرنیوه. +
- میزاو کردن : نیسهال بوونی مالأت له سرمه‌ای بهاردا که
گیای شلک دمخوا و نیشانهی نهمیه که
گیاشینکه زور بووه.
- میزاوشوتن : میزاو لی شوتن، کووت دانی زوی به ریگای
میزاودا.
- میسکین : هزار، ندارد.
- میسکین : رمیعت.

میشگره

بالداریکه.

میش لى دان :

کرمى بوونى بهرى بیستان.

میمل

مله، دهعبایهکی بهزهره نینو بیستان دهکیلى.

مینوژه

نور دهنکه تری یانهی به هیشوو تری بهکوه

وشک دهین.

پیتى ن

- نارنجه : گۆرانى يەكى كوردى يە.
نازه : سووکله ناوى نازدار.+
ناسر : ناوه بۆ پياوان.+
ناشتا : چىشتەنگاۋ.
ناوبويز : ھەلاۋاردنى يەكىك لە شتىك يان كارىك :
(بىنگارىيى بە ھەمووان كىرە بى ناوبويز).+
ناوپارە : نىۋپارە، نژى تەرىك و چەپەك.+
ناوخوان : ناۋچەمەكە لە كوردستان : (خۋايە لەم كەلە زوو
بەخمىتە بان ، بەخمىتە بەينى شلىر و
ناوخوان).+ « فۆلكلور »
ناۋدان : رىزىك دىنكە گەنم كە لە گولەگەنمى زۆربە
قىسەت دا پەيدا دەبى.+
ناۋك كەوتن : برىتى يە لە ترسان لە شتى لەنكاۋ.+
ناۋك ھاتنە : برىتى يە لە ترسانى لەنكاۋ.+
نكولى : لارى، سەرىنچى، « مخالفت ».+
نگادىنى : نگادارى، ناگادارى.

نمک تال	نر کسمی چاکه دمکا و خهک چاکسی له چاو ناگرن.
نمک سویر	نمک تال.
نوبند	گایه که نر سال جوتی پی کرابی.
نورسانه	گیرسانه.
نوسک :	نيسک، کمینک، کوسکيهک.
نۆکه زهره	نۆکه زهره.
نهبهگه :	بینجوه نارملیک که هینشتا ژمکی نه خواروه.
نخه نه خته	ناوی گزرائی یه کی کوردی یه.
نهرمه :	گزشتی نهرمی بی نیسک.
نهرمه نهرمه	ناوی گزرائی یه کی کوردی یه.
نقل :	قسی خوشی بیکهین هین.
نقل :	هزمن، پال پنهان : (دایه بهر نهقلان).
نقورچ :	نقورچ.
نقورچک :	نقورچ.
نمگبت :	بهدفه، بهدفه خلاق.
نمگبتي :	بهدفه.
نمام :	ناوه بز ژنان.
نمام :	داری ساوای نوو سێ ساله.
نمام ناشتن :	چقاندنی نمام و داری تازه.
نهرنهژی :	ژیان به ههژاری و دمسکورتی.
نهریس :	نهریس، نهیست، بی گوی.
نیخه :	دهنگی گهرو که به زهممت بینه دهی.
نیخاننخ :	نیخی زۆر.

- نیرۆک : خورایی چۆم، زفدایی چۆم.
- نیره : نیرگه، کاریته.
- نیرمه : وهستای مهشکی دار. +
- نیره : زفدایی چۆم، خورپینی چۆم. +
- نیشان : ۲۰ رۆژ له خاکه‌لنوه و ۱۰ رۆژ له بان‌مه‌ر. +
- نێوێژه : ددانی دووسالی بۆ یه‌کسم. +
- نێوهند : نێوهراست.
- نێوهدهرمه : به‌ناویانگ.
- نێودار : خیار یان ترفزی یه‌ک که ده‌نکی زفدایه‌ی ده‌ی. +
- نێوپان : نێومه‌ر، نێو مینگه‌ل. +

پیتی و

- وارش : دیواری وشکه کلهک بز هر مهبستیک. x
- واغ : لیدانی زیاتر له دانمیک : (واغین به گوینز ،
به مازو یان هر شتیکی خر دهکری به لام
شهرته که کمللا هاوینژرا لانی کم بوودانه
بنگینوی . نهگینا کایه دهدریتسه دهستی
حریف) . x
- وال : پارچهیکی تنکه هر رنگیک بی نهک تمنیا
پهمیی . x
- ورده : کا و گزدهی گیزه کراو، موقابیلی به باقه
بهستراو. +
- ورشه : دهنگی تیژ تی پهرین : (ورشهیکی لی هات و
به لام دا تی پهی) . +
- وردگن : بریتی یه له زفدخورد. +
- ورمان : سرسوورمان. +
- وره : تم و مژی سرچیا له زستان دا. +
- وزه : دهنگی میش. +

- وشکه : بهشی نهزای مهرمالات که به جیا دهرکریته
بهر شوان.+
- وشکهشیو : نهم دیو نهودیو کردنی سهرینچ بؤ نهوی دیوی
خاوینی دهرکوی.+
- ووله : وشعی لی خوړین و دهنک دانی گویک.+
- وهبردان : شتیک دانه بهر شتیک بؤ نهوی نهکوی :
(کاریته داهاتبوو، کولهکهم وهبردا).+
- وهبرکوتن : لهبرپارانوه : (زوری وهبر کسوتم له گلم
نهامت).+
- وختاوخت : شسر ورژنکی تهاو : (ومختاومختیک ژانی
برینهکهم نهشکا).+
- وهدین : بهدین، دیندار.+
- وهرام : هرام، پیویستی : (یز وهرامی کاری خوی
نهمی ناشمان ناسی).+
- وهربون : چوونی بینچوه گیل بؤ نیوران و مژینی شیري
دایکیان بی رازی بوونی خاوهن.+
- وهرتاخ : شخل، نهمامی ساوای داری جهنگل.+
- وهرگیران : قبول کران له مهرهسه یان له نیداره.
مافعولی وهرگرتنه.x
- وهرگیرانه : بؤ جاری دوهم وهرگیران.+
- وهرگیل : ناوی گوتدیکه له ناوچی رهبت.+
- وهرینان : دهست تی وهرینان ، به دهست دهرهدان :
(دهستم دهقدی وهرینا).
- ونوزه : جزریک قالنچیه که دهرها و وزهزی لی دی.

وهر :	نیشانه‌ی جنس : (نیره‌هر ، میره‌هر) .+
وهرندی :	نهریت و نازار .
وهرتاخاله :	بنه‌مالیه‌کی ناسنگهرن ، به هه‌موو ناسنگهریک نالین وهرتاخاله .x
وهرتانه‌ه :	لن بهوانین : (دستم برینی لن پیدابوه ، لینی وهرسته داخوا تینی دهگی چیه ؟) .+
وهرست :	جزئی تفهنگی برنویه .
وهرست :	ناوه بۆ ژنان .
وهرشان :	تهکان ، لیکرانه‌هی بهر : (گونیزمکان وهرشان) ، پراوهرشان .+
وهرشاندن :	به‌ری دار لیکردنه‌ه ، راوهرشاندن : (گونیزمکانم وهرشاند) .
وهرشبه :	وهرشی ده‌رکردنی که له ده‌غل و دان یان هه‌ر جی یه‌ک .x
وهرشک :	وهرشه‌ک ، وهرشقی ، جانهره‌ریکه له تیره‌ی پلنگ و به‌ر .x
وهرشین :	هاویرژ : (دست وهرشین ، لووشک وهرشین) .
وهرشین :	پاتله‌کین ، ته‌کین : (گونیزوهرشین) .
وهرقا :	ماندووپوو ، تی گیرا .+
وهرقان :	وهرستان ، ماندووپوون .
وهرقان :	تی گیران ، لن نه‌زانین : (نامی ده‌خوینده‌ه له نیوه‌راستی دا وهرقا) .
وهرکردن :	کردنه‌هی شتی‌ک که به‌ستراوهرته‌ه : (گری یه‌ک وهرکه ، نه‌سه‌په‌که وهرکه) .

وکردن :	ئاگر کردنوه، ئاگر هلکردن : (ئاورمه ومه سهرمايه).
وکردن :	ئاوه لا کردنوه : (دهرگاكه ومه).
وه لا :	بهولاوه بچو. +
وهنجا :	نهمجار، دهی جا.
وېهروپ :	دهنگی رويشتنی بهردنك كه هاويژداوه. +
وي كوتن :	لهبريارانهوه : (زفري وي كوتم له گلم نهات). +
ويژ :	عمودال : (واچاكه به جنيم بهيني ، ههرخوم ويژ بم له شوين خيلى). + « هزار »
ويژول :	نوعيك داريهرويه. x

پیتھی

هاتنسرچوک : بھزین نیہ. ٹھویہ کہ یکینک بڑ جوابی
کسانی دیکہ نیتہ سر چوکان و بہ لپیروی
قسہ دمکا. x

هاکرو : هریبنا : (هاکرو گیشته نیرہ). +
هالو : لی پنچراو : (لاولوی له دار هالو). +
هاوارتلهمن : خراپت لی قوماوه، وزعت خراپه. x
هاوارتلهمن : تانوت لیندانه بڑ کسینک کہ به ناهق خوی
نهخوش دمکا یان کاری له دست نایه.

هاوارملمن : وشلی کسسر دهریرین بڑ وزعی خراپی
گشتی به : (هاواره له من زستانهکسی سهفته
کس مالآتی بڑ نامینی). x

هاوال مندال : پزدانی ژن.
هاوجا : ژنی دویرایان بڑ یهکتر.
هاوجی : ژن بڑ میزد و میزد بڑ ژن. x
هاولفاته : ناوال بوانه.
هایدی : وشلیکه بڑ دهرکین دمگوتری. x

هزځاندن :	هزځه هزځ کړدن.
هزځمن :	گياييېکې به هاري په سوور دمکړيتپوه و دمخوړی، به گهره يی مژمه يه، گوزدوان.
هوولاندن :	د هنګی دريژي بنياد هم: (د هرويش هوولاندی) +.
هوله :	ميچی خانو.
هوله :	نور داره وردانسي له سر د ارهراوه داويزرينه خانو. x
هولناو :	هولندراوه، به بهنپه کراو.
هوليان :	هولگان.
هولي ها :	وشي دهنګ دانی نهمپ و ماین بز دهرکردن.
هولي ها :	هولي ها، وشي سر سوورمان.
هولموش :	له تينوان وشک ه لانتو. +
هولمن :	تغيا من. +
هولمينشک :	گوشتي باش کول او به ناي کسه. +
هولپنن :	نورپنن، چنن به بن سره بهرهي. +
هولډگ :	لکداري وشک که قرژ وقالی پنبوي. x
هولګل :	لکداريک که برابن و گه لای پنبوي، وشک يان تپ. x
هولستان :	زځديوني ناي پويار. +
هولپه زينه :	سليمينه. +
هولپه سيندراو :	نور شتي به شتيکی ديکه پال دراوه.
هولپه سيندراو :	نورهي بز ماويهک وه لاندراوه.
هولپه هليپ :	په پيل. +
هولپتاندن :	رووت کړينه له ليباس يان له موو يان له

گه لاولک. x

- ههلتوتتهکان : تعنیا بۆ سهگ و گورک و رینوی به کار دی.
 جوړیک دانیشته که قوونی له سر عمرزی به
 ودمستی ههله ساروون. x
 ههلهز داپهز و له گیران نه هاتن.
 ههله خواستن، له سهروه داوا کردن : (تاوات
 ههله مخوازم).
 ههله داشتن : لاپه کردن کسینک به نهقمست : (نهر
 کابرایمی بۆ کوئی ههله داشت ؟). +
 ههله دانوه : لهسریه که له که کردن : (نهر ههله گهنمی
 ههله دانوه که چی دهلی تانی خوم نیه). +
 ههله دران : کۆکرانوه : (خرمان ههله دران). +
 ههله دران : وی کۆتن : (شقی تیه ههله دران). +
 ههله دران : له خواروه بۆ سهری دران. x
 ههله دههلم : له خواروه بۆ سهری زۆد جار دپاو. x
 ههله سان : رهپ بوونی ئالته پیاو. +
 ههله ست : هاتوچۆ : (ههله ستی زۆد لهسره واته خهلی
 زۆد پندا دهوا). +
 ههله سوپ : بنیادهمی چالاک. +
 ههله قنه : لیکهروه : (سههله قنه).
 ههله کران : بهرهههه برانی ئالا : (ئالا ههله کران). +
 ههله کراندن : شتیکی که لیزانین : (شتیکم لێ ههله کراندوه). +
 ههله کشان : بهرههههه چوونی نرخ : (گهنم ههله کشاوه
 واته گران بووه). +

- هه‌لکشاور : مه‌ده نیه، علامه‌تیکه وەک (ا) له نووسینی
 عه‌ریی دا دادنه‌را : (کُپُیْعُصْ) x.
- هه‌لگه‌پران : هه‌نگ گۆپان : (سپی هه‌لگه‌پرا، رهش هه‌لگه‌پرا) +.
- هه‌لگه‌پرانسه : هه‌لگه‌رتن و دانانه‌وه : (هه‌لگه‌پرانسه‌ی بانی
 خانوو) +.
- هه‌لنیشتن : نیشتنی په‌له‌وه‌ر له جینگای به‌رز وەک دار و
 لیس x.
- هه‌لووچه‌قه‌یسی : قه‌یسی به‌نگه‌میوی +.
- هه‌لوسته : وێستان و ناو‌دانیه‌کی کورت.
- هه‌لوسته : هه‌لوسته.
- هه‌له : که‌سێک که له فکرێک دا به‌ غه‌لت چوو.
- هه‌لیمار : شه‌رباوی برنج یان به‌رویش.
- هه‌لیمار : هه‌لیمار.
- هه‌مباز : هه‌مباز، نامباز، به‌گژدا‌چوو : (هه‌مبازی بوو له
 عه‌رزنی دا) +.
- هه‌مه‌زه‌گی : به‌ریکی دارما‌زووه، نه‌ک جو‌ریک ما‌زوو x.
- هه‌نگه‌ران : نه‌نگه‌ران، زیاد له نه‌ندازه ده‌وله‌م‌ند بوون.
- هه‌نگل : قول، باسک : (بن هه‌نگل یانی بن باسک) x.
- هه‌نوین : شیلان : (پشتم نیشی، که‌میکم بز به‌ه‌نووه) +.
- هه‌وت : گێژ : (هه‌وت بووم) +.
- هه‌ورامانی : جو‌ری نانی ته‌نک و نه‌رم که به‌ سیل
 ده‌برژی +.
- هه‌ورپرده : به‌ریکی دارما‌زووه +.
- هه‌وره‌یان : جو‌ری کل‌و‌ژنه‌یه که له خواره‌وه فراوانه و له

سری چوک دہیتہ +

ناونکہ بڑا نان +

ہوشنگ، ناڑلی شیروشک کریو پینش
وخت.

خوار، بڑا مل و بڑا دار و ہر شتیکی خوار
بہکار دی. x

ہشانہ : (ہرچی خوار بوی مینایہ) +

ہری :

ہوشینگ :

ہیس :

ہینانہ :

پیتھی ی

- یہ کبیر : قوماشیکہ لاسر یہک قدر قدر نہکرا بی. x
 یہکدس : یہکدست، خاوین، ناتیکل. +
 یہک شہرہ : نہویہفرمی شہر باریوہ و توڑ و خول بوری
 نہکریوہ (ہرومختی سال باریبی) x.
 یہک قسہ : بی موعاملہ و چند لیدان. +
 یہل گوان : یہکل گوان، نہو بزنیان مہرہ کہ گوانیکی
 خراپ بووی.